

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Martina Hašková

Přistoupení EU k Evropské úmluvě na ochranu lidských
práv a základních svobod

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Přistoupení EU k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 1. 10. 2014

.....

Martina Hašková

Já, níže podepsaná Martina Hašková, autorka diplomové práce na téma Přistoupení EU k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8,
Olomouc, 771 47, Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121 /2000 Sb.

V Olomouci dne 1. 10. 2014

.....

Martina Hašková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce doc. et doc. JUDr. Naděždě Šiškové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a rady při zpracování předkládané práce.

Obsah

Úvod	8
1 Vývoj myšlenky přístupu k Úmluvě před Lisabonskou smlouvou.....	11
1.1 Otázka lidskoprávního deficitu	11
1.2 Rozsudek Solange I. a II.	13
1.3 Posudek č. 2/94	15
1.3.1 Skutkový děj a průběh řízení	15
1.3.2 Soudní dvůr a jeho přístup	18
1.3.3 Přínos posudku č. 2/94	19
1.4 Laekenský summit z lidskoprávního pohledu	20
2 Vývoj po Lisabonské smlouvě	22
2.1 Právní předpoklady pro přistoupení.....	22
2.2 Přístup Rady Evropy a Protokol č. 14 k Úmluvě.....	23
2.3 Zhodnocení vytvoření právních základů.....	25
3 Právní a technické otázky přístupu a možnosti jejich řešení.....	27
3.1 Rozměr přistoupení EU k Úmluvě.....	27
3.2 Otázky institucionálního charakteru	29
3.2.1 Pozice soudce za EU	29
3.2.2 Zastoupení EU ve Výboru ministrů	31
3.3 Vztah ESPL a ESD v lidskoprávní oblasti po přistoupení.....	32
3.3.1 Stav před přistoupením	33
3.3.2 Věc Bosphorus	34
3.3.3 Požadavek vyjádření ESD před projednáváním stížnosti u ESLP.....	36
3.4 Mechanismus spoluobžalovaných	38
3.4.1 Argumenty pro vznik	38
3.4.2 EU v postavení co-respondenta.....	39

3.4.3	Členské státy EU v postavení co-respondenta	40
3.4.4	Stížnost namířená proti EU a jednomu nebo více členským státům.....	41
3.4.5	Zhodnocení úpravy mechanismu spoluobžalovaných	41
4	Úmluva versus Listina základních práv EU	44
4.1	Spojitosť Listiny základních práv EU a Úmluvy	44
4.2	Vztah mechanismu Úmluvy a Listiny základních práv EU po přistoupení....	46
5	Příprava přistoupení EU k Úmluvě.....	48
5.1	Cesta k Návrhu dohody o přistoupení.....	48
5.2	Návrh dohody o přistoupení EU k Úmluvě	49
5.3	Otázka finančního příspěvku EU	51
	Závěr	53
	Seznam použité literatury	57

Seznam zkratk

EU	Evropská unie
ESD	Soudní dvůr EU v Lucemburku
LZPS	Listina základních práv EU
RE	Rada Evropy
ESLP	Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku
ECHR	Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod
ES	Evropská společenství
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie

Úvod

Cílem této diplomové práce je analýza právních a některých politických problémů, které vyvstaly v problematice přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a svobod, čemuž dala zelenou Lisabonská smlouva a její článek 6 odst. 2.

Samotná idea přistoupení Evropské unie, jako nadnárodní entity, k systému Evropské úmluvy se rozhodně neřadí k náhlému rozmaru posledních let. První snahy v této otázce připojení EHS k Evropské úmluvě se již datují v 70 letech minulého století, kdy Evropská komise požadovala zmocnění k vyjednávání s Radou Evropy ve věci návrhu dohody přistoupení. V této době se intenzivně skloňovala otázka lidskoprávního deficitu v Evropské unii a volalo se po nezávislé vnější kontrole dodržování lidských práv a základních svobod v Evropské unii skrze Evropský soud pro lidská práva. Přestože se Soudní dvůr Evropské unie snažil reagovat na lidskoprávní deficit budováním otázky ochrany lidských práv ve své judikatuře různým rozsahem, otázka přistoupení EHS k Evropské úmluvě byla neustále více či méně diskutována a považována jako možné řešení dané situace.

Tato diplomová práce nese název Přistoupení EU k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod. Téma zmíněné v přechozí větě jsem si vybrala z důvodu mého zájmu o problematiku ochrany lidských práv a základních svobod v Evropské unii s důrazem na to, že toto téma považuji za velmi aktuální především v posledních letech. Aktuálnost tohoto tématu shledávám v tom, že po dlouhých letech vyjednávání a různých peripetiích ohledně předmětného přistoupení byl konečně v dubnu 2013 představen **Návrh dohody o přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod**. Na základě uvedeného považuji za velice zajímavé analyzovat problémy, s kterými se toto přistoupení nadnárodní entity potýkalo a zhodnotit řešení, které přináší Návrh dohody o přistoupení Evropské unie k Úmluvě. K mému výběru tohoto tématu mimo jiné přispěla i unikátnost tohoto přistoupení spočívající v akcesi nestátního subjektu k mechanismu, jehož vysokými smluvními stranami jsou prozatím jen státní útvary.

Diplomová práce se člení na pět kapitol a u každé kapitoly na několik podkapitol. Jak jsem již předjímala, otázka přistoupení Evropské unie k Úmluvě není novým konceptem, nýbrž se jedná o otázku, jejíž řešení se už několik desítek let.

První kapitola tedy pojednává o vývoji myšlenky přístupu k Úmluvě před Lisabonskou smlouvou. Vymezuji zde problematiku lidskoprávního deficitu od jeho počátků a skrze to se dostávám k analýze posudku č. 2/94 Evropského soudního dvora, který se stal jedním

z významných mezníků v této problematice. Pro úplnost v této kapitole uvádím i Laekenský summit a jeho přínos v otázce ochrany lidských práv v Evropské unii spolu s problematikou předmětného přistoupení.

Druhá kapitola se zaměřuje na vývoj po Lisabonské smlouvě, kterou využívám jako významný milník v této problematice. Lisabonská smlouva a její článek 6 odst. 2 vytvořili právní základ předmětného přistoupení, tudíž celou tuto záležitost posunuly do jasnějších obrysů. V této kapitole rozebírám právní předpoklady pro přistoupení na straně Evropské unie, avšak neopomínám analyzovat kroky Rady Evropy. Na závěr přistupuji ke zhodnocení právních základů ochrany lidských práv po Lisabonské smlouvě.

Třetí kapitola se zabývá stěžejní problematikou, a to právními a technickými otázkami přístupu a možnostmi jejich řešení. Tato kapitola rozebírá zásadní otázky vyvěrající z povahy a specifického právního systému EU a nastaveného mechanismu Rady Evropy. V této kapitole se věnuji analýze jednotlivých problematik a způsobu, jak k nim přistoupil konečný Návrh dohody přistoupení z dubna 2013. Snažím se nastínit všechny možné varianty a na základě jednotlivých úvah vymezit tu nejlepší. Zabývám se zásadními záležitostmi institucionálního charakteru, tedy zastoupení Evropské unie v institucích majících vztah k mechanismu Evropské úmluvy. Zvláštní pozornost však věnuji mechanismu spoluobžalovaných, a tím i vyřešení stěžejní otázky zodpovědnosti mezi členskými státy a orgány Unie. V jedné z podkapitol neopomím vymezit a analyzovat vztah Štrasburského soudu a Soudního dvora, jako dvou vrcholných orgánů soudní soustavy v oblasti ochrany lidských práv před a po přistoupení.

Čtvrtá kapitola obsahuje problematiku srovnání dvou významných lidskoprávních dokumentů, kterými jsou Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod a Listina základních práv EU a zamyšlení nad koexistencí těchto dvou souborů lidských práv po přistoupení EU k mechanismu Evropské úmluvy.

Poslední kapitola, tj. pátá, se věnuje zmíněnému Návrhu dohody o přistoupení z dubna 2013. Vzhledem k tomu, že tento Návrh dohody o přistoupení je zásadním posunem v této otázce, považuji za účelné vyhradit část práce jeho přípravě a obecně jeho struktuře. Obsahovou stránkou jsem se zabývala v rámci třetí kapitoly. Do této kapitoly je také zahrnuta část týkající se i vymezení určité citlivé oblasti, která musela být řešena, a to otázka finančního příspěvku do mechanismu Evropské úmluvy.

Tato diplomová práce především směřuje k zodpovězení následujících výzkumných otázek: Je nutné přistupovat k Úmluvě? Zabezpečí Dohoda o přistoupení výběr správného

adresáta stížnosti? Zajistí Dohoda o přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod efektivní dělbu pravomocí mezi Evropskou unií a Soudem pro lidská práva ve Štrasburku na poli lidských práv?

K vypracování této diplomové práce jsem primárně využívala předmětný text Návrhu dohody o přistoupení spolu s návrhem důvodové zprávy ke konečnému návrhu dohody představeného v dubnu 2013. Dále jsem hojně pracovala s odbornou literaturou včetně odborných článků jak v českých tak zahraničních časopisech. Musím zkonstatovat, že jsem více pracovala se zahraničními zdroji, jelikož tato problematika není dle mého názoru v českém prostředí ještě dostatečně aktuálně zpracována. Při vyhledávání zahraničních pramenů jsem se obrátila na portál elektronických informačních zdrojů Univerzity Palackého nebo na databázi EBSCO. Mimo jiné jsem mi bylo nápomocné case-law Lucemburského soudu a také jsem neopomenula použít různé politické dokumenty, jež se mi staly značným vodítkem pro pochopení významu daného přistoupení. Z české odborné literatury, která mi byla velkým přínosem, bych zmínila publikaci Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii, 2. rozšířené a aktualizované vydání od doc. JUDr. Naděždy Šiškové, Ph.D.

Při zpracování diplomové práce jsem použila metodu deskriptivní a metodu analytickou. Metoda analytická byla použita především ve stěžejní třetí kapitole.

1 Vývoj myšlenky přístupu k Úmluvě před Lisabonskou smlouvou

Myšlenka přistoupení ES/EU k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod rozhodně nepatří mezi novinku posledních let. Tato idea se rozvíjela s různou úrovní intenzity po čtvrt století. Jako výchozí bod pro tuto kapitolu ale i pro celou diplomovou práci považuji za nutné vymezit tuto vývojovou linii.

1.1 Otázka lidskoprávního deficitu

Hned zpočátku je potřebné zdůraznit, že ES/EU není a nevznikla za účelem být lidskoprávní organizací. Jedním z důvodů, proč tomu tak nebylo, lze spatřovat ve skutečnosti příznačnou pro danou dobu, kdy lidská práva jednoduše nebyla číslem jedna v tom smyslu, že jasně hospodářský rozměr evropských společenství nebude přesáhnout a bude se pohybovat jasně v těchto mezích. Jako druhý argument bych zde zmínila vznik Rady Evropy jako konkurující organizace v této oblasti a samozřejmě vytvoření Úmluvy na ochranu lidských práv a základních svobod.¹ Vymezení ochrany lidských práv jako cíl ES zcela absentuje. V počátcích existence ES neexistuje nějaký seznam základních práv a svobod.² Z hlediska ucelenosti zmiňuji, že přes výše uvedené, určité stopy této problematiky přece jenom v zakládajících smlouvách nalezneme. Ve smlouvě o založení ES nalezneme v článku 12 zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti s tím, že se tento článek vztahuje na obyvatele členských států.³ V článku 141 se objevuje zákaz diskriminace z důvodu pohlaví v souvislosti s rovností odměňování mužů a žen.⁴

Přes počáteční odmítavý postoj k zaobírání se problematikou lidských práv, ESD postupně začal rozvíjet otázku lidských ve své judikatuře. On sám se postupně začíná zmiňovat o lidských právech s různým rozsahem a intenzitou. Svůj prvotní přístup k uznání

¹ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství Linde Praha, 2008, s. 37.

² PIKNA, Bohumil. *Ochrana základních práv v Evropské unii* [online]. Polac.cz, 2005 [cit. 27. dubna 2014]. Dostupné na < http://www.polac.cz/eu/ozp_sys.html>.

³ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství. Úřední věstník C 321, 29. prosince 2006, článek 12 (ex 6)

⁴ Tamtéž, článek 141 (ex 119)

lidských práv byl patrný v případech Strok a Geitling. Tyto kauzy se nesly v duchu odmítnutí se lidskými právy vůbec zabývat. Postupem času bylo však nemožné se této problematice zcela vyhýbat. Komunitární právo se vyvíjelo skrze jednotlivé judikované zásady a s tím se postupně začal vyvíjet i koncept lidských práv. Přelomovým rozhodnutím ESD v otázce lidských práv byl případ *Stauder v. město Ulm*. V této kauze byl ESD postaven před problematiku údajného porušování základních práv a vůbec poprvé došlo k použití pojmu základních práv. ESD přichází s řešením ohledně problematiky lidských práv v EU, které spočívalo v tom, že lidská práva jsou v systému *acquis communautaire* zahrnuta v obecných zásadách. Postupně se začala upevňovat a vytvářet tato doktrína základních práv jako obecné zásady právní. ESD svůj úmysl brát v potaz lidská práva myslel zcela vážně s odhodláním zrušit jakékoli ustanovení komunitárního práva, které nerespektuje lidská práva. V dalších rozhodnutích upevňuje a rozvíjí lidská práva a krok za krokem se stávají neodmyslitelnou součástí komunitárního práva. Nejprve Soudní dvůr vymezuje inspiraci společnými národními ústavními tradicemi členských států. V případě *Nold* učinil významný krok, kdy jako zdroj své inspirace považuje i mezinárodní smlouvy na ochranu lidských práv, kterých jsou signatáři členské státy. Tyto mezinárodní smlouvy vnímá jako jakési vodítka pro komunitární ochranu lidských práv. V podobném duchu následovaly i některé další případy jako *Rutili*, kde dokonce hovoří o ustanovení ECHR. Završením jednotlivých vstřícných kroků směrem k lidským právům bylo Společné prohlášení Parlamentu, Rady a Komise datované 5. dubna 1977, které vymezovalo zdroje inspirace při ochraně lidských práv na úrovni ES. Zmíněnými zdroji se tedy staly, v návaznosti na předešlé rozhodnutí ESD, společné ústavní tradice členských států, ale i ECHR. Společným prohlášením se Evropská úmluva stala inspirací pro oblast ochrany lidských práv na úrovni EU, nelze však její ustanovení považovat za součást komunitárního práva.⁵

Přestože došlo k budování doktríny obecných zásad právních, jejichž složkou byla i lidská práva, a Evropská úmluva byla uznána jako přímý pramen práva Společenství, neustále se skloňovala kritika lidskoprávního deficitu. Řešení mimo jiné bylo spatřováno přistoupením EU k celoevropskému systému ochrany lidských práv, kterým je již zmíněná Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod.⁶

⁵ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství Linde Praha, 2008, s. 74-82.

⁶ ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod: právní kvadratura kruhu? *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 24, s. 877.

1.2 Rozsudek Solange I. a II.

Spojené případy Solange I.⁷ a Solange II.⁸ ve vývoji lidských práv v EU hrály důležitou roli a určitým způsobem byly přirozenou reakcí na kritiku lidskoprávního deficitu na úrovni ES. Tyto případy bezesporu rozvinuly problematiku ochrany lidských práv v EU a přispěly k dalšímu směřování a upevňování ochrany lidských práv na evropské úrovni. Sám členský stát v těchto případech upozorňuje na nedostatečně zakotvenou ochranu lidských práv. Pro výše uvedené je tento případ vymezen podrobněji, aby jasně nastínil a doplnil předmětnou problematiku.

Pro komplexní nastínění celého případu je nutné vymežit jeho skutkový stav. Německá společnost Internationale Handelsgesellschaft se obrátila na Správní soud ve Frankfurtu nad Mohanem ohledně režimu nařízení Rady č. 120/67EHS ze dne 13. 6. 1967. Při provádění zemědělské politiky fungoval systém kaucí. Získání licence pro vývoz bylo podmíněno složením kauce. Tato kauce však nebyla navrácena v případě nevyužití stanovené kvóty licence. Zmíněná společnost, které se zmíněné stalo, namítala u Správního soudu neproporcionalitu uvedeného systému a střet s principy ekonomické svobody zakotvené v čl. 2 odst. 1 a čl. 14. Základního zákona. Správní soud ve Frankfurtu nad Mohanem využil institut předběžné otázky a obrátil se na ESD, zda je uvedené nařízení podle práva ES platné. Sám se vyslovil k této problematice s důrazem na respektování elementárních a základních práv zaručených německou ústavou spolu s principy vnitrostátního práva. Soudní dvůr v této kauze čelil nelehkému úkolu vyjádření se k přednosti komunitárního práva i k normám ústavní síly. Z pohledu lidských práv se otevírala otázka přezkumu ustanovení práva EU, i když v té době neexistoval jakýkoliv katalog lidských práv.⁹

Přístup, který ESD v tomto případě přijal, je již známa doktrína přednosti práva EU i před normami ústavní síly. K ochraně lidských práv však dodal: *„Němčéně musí být zkoumáno, zda nebyla porušena některá analogická záruka vlastní právu Společenství. Respektování základních práv ve skutečnosti tvoří integrální součást obecných právních zásad*

⁷ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 29. 5. 1974, *Internationale Handelssesellschaft v Einfuhr- und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel*, 2 BvL 52/71

⁸ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 22. 10. 1986, *Wünsche Handelsgesellschaft*, 2 BvR 197/83

⁹ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv...*, s. 77-78.

chráněných ESD. Ochrana těchto práv, inspirovaná ústavními tradicemi společnými členskými státy, musí být zajištěna v rámci struktury a cílů Společenství.“¹⁰

Jak již jsem zmínila v předchozí kapitole, i zde ESD vymezil jako zdroj své inspirace při ochraně lidských práv ústavní tradice společné členskými státy a mezinárodní smlouvy, zejména Evropskou úmluvu.

Tento případ však nezůstal bez odezvy. Německo patří k zemím, které mají velmi detailně propracován systém ochrany lidských práv. Správní soud ve Frankfurtu nad Mohanem tuto věc dal k posouzení Spolkovému ústavnímu soudu. Spolkový ústavní soud zhodnotil, že předmětné nařízení není v rozporu se základními právy dle Základního zákona, avšak jasně se vymezil k úrovni ochrany lidských práv Společenství. Spolkový ústavní soud jinými slovy řekl, že do té doby než bude ochrana základních práv ve Společenství srovnatelná s úrovní ochrany lidských práv, kterou jim poskytuje Základní zákon, bude Spolkový ústavní soud přezkoumávat akty komunitárního práva, zdali jsou v souladu s úrovní ochrany lidských práv dle Základního zákona. Přestože skrze akceptaci komunitárního práva jako nezávislého právního řádu nemůže rozhodovat o platnosti takového pravidla, může ho učinit neaplikovatelným v Německu.

Tento případ Solange I. z roku 1974 se řadí k významným kauzám, které poukazovaly na nedostatek ochrany základních práv v Evropské unii. V tomto případě ústavní soud členského státu se pomyslně postavil proti Společenství a nehodlal respektovat pouze prohlášení Společenství o poskytování ochrany základních právům. Narážel na skutečnost neexistence katalogu základních práv jako jednoho z hlavních problémů. Tato kauza vstoupila do povědomí jako Solange I.¹¹ Jasnou reakcí ESD bylo intenzivní rozvíjení ochrany lidských práv jako součást tzv. obecných zásad právních. Určité plody této intenzity lze spatřit v případě Solange II., kde došlo k úplnému obrácení názoru Spolkového ústavního soudu. Ústavní soud v případě Solange II. konstatoval, že ES a judikatura ESD poskytují dostatečnou úroveň ochrany základních práv a vzdal se rozhodování o aplikaci sekundárního práva ES a jeho přezkoumávání z hlediska slučitelnosti s úrovní ochrany zakotvené v německé ústavě.¹²

¹⁰ Rozsudek ESD ze dne 17. prosince 1970, *Internationale Handelsgesellschaft mbH proti Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel* SbSD 11/70

¹¹ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv...*, s. 103-104.

¹² Tamtéž, str. 105.

1.3 Posudek č. 2/94

Vedle intenzivní snahy ESD ve vývoji ochrany základních práv v EHS a odstranění velmi skloňovaného lidskoprávního deficitu Společenství, i nadále žila problematika přistoupení EU k Evropské úmluvě. Tato otázka byla viděna jako jedna z možností, jak zaručit jednotlivcům, že základní práva jsou v EU chráněna skrze vnější kontrolu ESLP.¹³

První tendence o přistoupení EHS se objevila již v pozdních 70 letech minulého století¹⁴ a od té doby Evropská komise žádala o zmocnění¹⁵ k započetí vyjednávání s RE o návrhu přistoupení. Nakonec byl požádán ESD, aby sdělil svůj názor prostřednictvím posudku na to, zdali má vůbec EU pravomoc k takové akcesi na základě smluv v té době platných.¹⁶

1.3.1 Skutkový děj a průběh řízení

*„Rada, Komise nebo členský stát si předem mohou vyžádat posudek Soudního dvora pro slučitelnost zamýšlené dohody s ustanoveními této Smlouvy. Je-li posudek Soudního dvora odmítavý, může dohoda vstoupit v platnost jen v souladu s článkem 48 Smlouvy o Evropské unii“.*¹⁷

Na základě výše uvedeného ustanovení byl ESD požádán o posudek dne 26. dubna 1994. Soudní dvůr měl ve svém posudku zaujmout postoj k třem okruhům dané problematiky. Prvně se musel vyjádřit k přípustnosti a přijatelnosti žádosti o posudek. Dále bylo na jeho bedrech rozhodnout, zdali existuje právní základ takového přistoupení, vůbec zdali je zde kompetence přistoupit. V neposlední řadě se ESD zaměřil ke slučitelnosti se Smlouvou ES.

Rada ES v ústních řízeních připustila neexistenci textu připravované dohody, avšak jasně vyjádřila podporu přípustnosti žádosti. Svoji oporu staví v posudku na tom, že Úmluva již existuje a je známá i spolu s právní problematikou takového přistoupení. Sama se k jednotlivým právním otázkám vyjadřuje v předmětném posudku. Proto nevidí zásadní

¹³ ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě...,s. 877.

¹⁴ Memorandum on the Accession of the European Communities to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms of 4 April 1979, Bulletin of European Communities, Supplement, 2/79

¹⁵ Takové zmocnění je poskytnuto Komisi Radou ES, a to kvalifikovanou většinou ve formě rozhodnutí (čl.300 Smlouvy ES), pokud není vyžadované jednomyslné rozhodování dle článku 310 Smlouvy ES.

¹⁶ Posudek Soudního dvora č. 2/94 ze dne 28. března 1996 o „Přistoupení Společenství k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod“ SbSD 1996, I-1759-1790.

¹⁷ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství. Úřední věstník C 321, 29. prosince 2006, článek 300 odst. 6

problém, který by bránil ESD vydat posudek. Rada ES dále také formulovala svůj náhled na rozsah přistoupení, účast Společenství na kontrolních orgánech Úmluvy a ke změnám, ke kterým je potřeba přistoupit v protokolech a v Úmluvě.

V otázce rozsahu přistoupení, Rada shledává nutnost každého Společenství přistoupit k Úmluvě v rámci svých pravomocí a hranic působnosti svého práva. Vzhledem k tomu, že všechny členské státy neratifikovaly všechny protokoly, navrhuje přistoupit pouze k těm, které jsou závazné pro všechny členské státy. Výhrady členských států nebudou nijak nabourány.

Rada ES vyslovila i možné způsoby, jak vyřešit participaci v kontrolních orgánech. Nejdiskutovanější byla bezesporu participace v ESLP. Východiska se nabízela různá. Prvním přístupem by mohla být nepřítomnost soudce Společenství, dalším jmenování stálého soudce s rovným postavením jako ostatní soudce. Posledním řešením by mohlo být ustanovení soudce se zvláštním postavením. Zvláštní postavení by spočívalo v omezení hlasovacího práva na záležitosti týkající se komunitárního práva. Rada ES zároveň vymezuje postavení tohoto soudce, který by nemohl být zároveň soudcem ESD. V problematice jmenování soudce se Rada ES přiklání k tomu, aby tato záležitost byla výlučně interní věcí Společenství. Společenství by nezamýšlelo stát se členem RE. Zároveň se ani dle Rady ES nepočítá s participací ve Výboru ministrů s tím, že tento orgán RE nebude mít významné místo v soudním systému RE.

První nutným krokem, který by posunul celou problematiku do jasnějších obrysů, je upravit Evropskou úmluvu a všechny její protokoly, aby umožňovaly přistoupení Společenství, tedy supranacionální entity. Jasně kosmetické úpravy by si vyžádala samotná Evropská úmluva a protokoly, které terminologicky hovoří o členských státech. Pro celý proces fungování Společenství v systému Úmluvy je nutné vytvořit mechanismus rozdělení pravomoci před orgány Úmluvy. Stejně bezesporu platí pro kontrolní mechanismy Úmluvy.

K druhé otázce k posouzení, kterou byla kompetence a právní základ takového přistoupení, Rada ES nepopírá absenci pravomoci Společenství na poli lidských práv ve Smlouvě ES. Avšak shledává jako použitelný článek 308 (ex 235) Smlouvy o ES, který by mohl být použit jako právní základ. Obsah předmětného článku je následující: *„Ukáže-li se, že k dosažení některého z cílů Společenství v rámci společného trhu je nezbytná určitá činnost Společenství, a tato smlouva mu k tomu neposkytuje nezbytné pravomoci, přijme Rada na návrh Komise a po konzultaci s Evropským parlamentem jednomyslně vhodná opatření.“*

K třetí otázce slučitelnosti takového přistoupení se Smlouvou, Rada ES vidí nutnost v revizi systému Úmluvy s články 220 (ex 164) a 292 (ex 219) Smlouvy ES. Dle přístupu Rady v souvislosti s těmito články žádá o posouzení, zdali předmětné přistoupení výlučnou kompetenci ESD nedestabilizuje, obdobně jako nezávislost právního řádu Společenství. Rada ES přijala postoj k účinku rozsudku ESLP, který nelze považovat za přímý. Rozsudek ESLP pouze stanoví povinnost zabezpečit určitý výsledek. Nepopírá však závaznost takového rozsudku pro judikaturu ESD. Podat stížnost k ESLP bude zatíženo vyčerpáním všech opravných vnitrostátních prostředků, tudíž soudy Společenství by se mohly zabývat slučitelností aktu Společenství s Úmlouvou.

Komise, Evropský parlament a téměř většina členských států v tomto posudku také zaujmula určitá stanoviska.¹⁸ Zajímavosti bezesporu je, přestože všechny členské státy EU jsou členskými státy Rady Evropy, a tudíž z logiky věci by se měly shodnout na stejné cestě, tak se tak nestalo. Ohledně problematiky právního základu se v podstatě vytvořily dvě skupiny, a to státy podporující právní základ takového přistoupení v článku 308 (ex 235) Smlouvy ES. K takovým státům se příkladně řadila Itálie, která ve svém komentáři vymezuje potřebu shody a spolupráce: *„Italská vláda ve svých ústních vyjádřeních poznamenává, že všechny členské státy se dobrovolně podřídily, co se týče jejich pravomocí, mechanismům mezinárodní kontroly ochrany lidských práv. Přenesení státních pravomocí na Společenství vyžaduje, aby Společenství podléhalo stejné mezinárodní kontrole za účelem znovuoobnovení rovnováhy původně požadované členskými státy.“* Druhá skupina států odmítala článek 308 (ex 235) jako právní základ a odmítaly právní slučitelnost přistoupení se Smlouvou. Tyto státy¹⁹ v podstatě neshledávaly nutnost takového přistoupení z důvodu začlenění Úmluvy do komunitárního práva a jejího začlenění do souhrnu právních norem Společenství.

Dánská vláda vymezila svůj odlišný postoj. Pozitivum přistoupení EU k Evropské úmluvě zdůrazňuje v politické sféře díky podtržení významu dodržování lidských práv. Proti tomu avšak namítá jako negativum praktické a právní překážky. S vědomím problematičnosti takového přistoupení, dánská vláda přichází s návrhem uzavření dohody mezi Společenstvím a smluvními stranami Úmluvy. Taková dohoda by obsahovala možnost ESD předkládat k ESLP žádost o rozhodnutí o předběžných otázkách v záležitostech lidských práv, na druhé

¹⁸ Posudek Soudního dvora č. 2/94..., I-1759-1790.

¹⁹ Ke druhé skupině se hlásila španělská, francouzská, irská, portugalská vláda a vláda Spojeného království

straně Evropskému soud pro lidská práva žádost o rozhodnutí o předběžných otázkách týkajících se práva Společenství.²⁰

1.3.2 Soudní dvůr a jeho přístup

ESD se prvně vyjádřil k přípustnosti žádosti o posudek. Tuto žádost přes zjevný nesouhlas členských států jako Dánska, Švédská, Velké Británie a Irsko uznal za přípustnou. Svoji argumentaci stavěl na nezbytnosti takovéto zvláštní procedury, která může předběžně ověřit, zda je určitá dohoda v souladu se Smlouvou. Tento postup ESD charakterizuje jako:

„zvláštní postup spolupráce mezi Soudním dvorem na jedné straně ostatními orgány Společenství a členskými státy na straně druhé, v rámci něhož je Soudní dvůr vyzván, aby zajistil, v souladu s článkem 164 Smlouvy, dodržování práva při výkladu a provádění Smlouvy ve fázi předcházející uzavření dohody, která by mohla vést ke sporu o legalitě aktu Společenství, který ji uzavírá, provádí nebo uplatňuje.“ Soudní dvůr neshledává za problematickou neexistenci návrhu dohody. Pro přípustnost takové žádosti vidí hlavně potřebu znát předmět takové dohody předem. V tomto případě předmět je znám bez dalších pochybností.

V problematice slučitelnosti dohody se Smlouvou však takto pozitivní přístup zaujmout nemůže. ESD si v podstatě netroufá slučitelnost hodnotit, jelikož k jejímu posouzení potřebuje dostatečné informace týkající se podmínek o předpokládaném začlenění Společenství do mechanismů soudní kontroly vytvořené Úmlouvou.

Při zkoumání pravomoci Společenství přistoupit k Evropské úmluvě, ESD svoji argumentaci začíná připomenutím principu svěřených pravomocí. Společenství tedy koná pouze v rámci svěřených pravomocí, a to nejen v oblasti interních záležitostí Společenství. Tento princip tedy dosahuje na mezinárodní činnost Společenství taktéž. Smlouva ES však neobsahuje žádné ustanovení, které by svěřilo Společenství kompetenci přijímat pravidla či uzavírat mezinárodní úmluvy na poli lidských práv. Zde nastupuje úvaha nad článkem 308 (ex 235) Smlouvy ES, který by mohl suplovat neexistenci předmětného zmocňovacího ustanovení. Článek 308 (ex 235) povoluje Společenství činit i v záležitostech neudělených orgánům Společenství konkrétně za podmínky, že tyto akce nutně povedou k docílení nějakého cíle uvedeného v samotné Smlouvě. ESD pro úplnost vymezuje význam dodržování

²⁰ Posudek Soudního dvora č. 2/94..., I-1759-1790.

lidských práv skrze vymezení nespočetných ustanovení a prohlášení, ve kterých Společenství deklaruje jejich důležitost. ESD neopomíjí ani ustálenou judikaturu a postavení lidských práv jako nedílnou součást obecných zásad právních. Toto vše završuje i zdůrazněním, že dodržování lidských práv je jasným předpokladem legality aktů Společenství. Evropské úmluvě přikládá specifický význam, obdobně jak ji přiznal i v rozsudku Recueil ze dne 18. června 1991. ESD považuje přistoupení k Úmluvě za podstatnou změnu lidskoprávního režimu Společenství, jelikož by došlo k zapojení Společenství do jiné mezinárodní struktury. Zároveň by došlo i ke změně právního řádu Společenství skrze začlenění ustanovení Evropské úmluvy. Takové přistoupení by rozšířilo rozměr pravomocí Společenství nad obecný rámec a získalo by ústavní rozměr, což článek 308 (ex 235) neupravuje a je to mimo jeho působnost. ESD tedy skrze výše uvedené dospěl k názoru, kterým vyjadřuje neexistenci pravomoci EU přistoupit k Evropské úmluvě bez změny Smlouvy ES.²¹

1.3.3 Přínos posudku č. 2/94

Posudek č. 2/94 spatřil světlo světa 28. března 1996 a okamžitě se stal významným posunem v otázce přistoupení EU k Evropské úmluvě. Přestože závěr posudku může vyzníti negativně k otázce lidských práv v EU, v konečné fázi to vývoji ochrany lidských práv a problematice připojení EU k systému ochrany lidských práv Evropské úmluvy maximálně přispělo. Evropský soudní dvůr rozhodně ochranu lidských práv v EU nepopírá a ani Evropskou úmluvu,²² vždyť i samotná Smlouva o EU zakotvuje, že EU: „*respektuje základní lidská práva, která zajišťuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům jako obecné právní zásady Společenství.*“²³ Tento posudek by se dal nazvat jako nejvýznamnější závěr v této záležitosti, který rozproudil diskusi a uvedl základní otázky, bez kterých by se situace neposunula. ESD v podstatě jasně pojmenovává problémy, které vyžadují vyřešení.

ESD pouze konstatuje, že se musí přistoupit k institucionálním a ústavním změnám Společenství spolu i se samotnou Úmluvou. Nekompromisně označuje potřebu změny zřizovacích smluv ES a vyřešení účasti Společenství v systému kontroly Úmluvy.²⁴ ESD

²¹ Posudek Soudního dvora č. 2/94..., I-1759-1790.

²² ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv...*, s. 161-162.

²³ Smlouva o Evropské unii. Úřední věstník C 83/13, 30. března 2010, článek 6 odst.2 (ex F)

²⁴ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Posudek č. 2/94 Evropského soudního dvora ze dne 28. 3. 1996 O přistoupení Společenství k Úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod. *Evropské právo*, 2002, roč. 6, č. 8, s. 14.

nebrání přistoupení EU k Evropské úmluvě, jelikož konstatuje, že tomu tvoří především překážky ústavní povahy, bez jejichž úpravy je zbytečné rozebírat něco dalšího v této záležitosti. V tomto posudku zdůrazňuje úctu k lidským právům, která podmiňuje zákonnost aktů Společenství a dále nastoluje otázku směřování a cílů samotného Společenství.²⁵

Tento posudek Soudního dvora bych nazvala prvním jasným impulsem snahy dát jednotlivcům záruku ochrany lidských práv skrze kontroly vnějšku, kterému dá další dynamiku Laekenský summit.

1.4 Laekenský summit z lidskoprávního pohledu

Summit v Laekenu se odehrával 14. a 15. prosince v roce 2001. S tímto Laekenským setkáním je neodmyslitelně spjata další směřování EU. Tato vrcholná schůzka konající se v severozápadní části Bruselu si vzala na svá bedra těžký úkol, a to téma budoucnosti Evropy.²⁶ Belgie, která předsedala Radě EU, toto setkání Evropské rady pojala jako završení své šestiměsíční směny v Radě EU. EU se nacházela na rozcestí s nutností a potřebou progresu v oblasti občanskoprávní a demokratické. Výsledkem tohoto zasedání zástupců členských zemí se stala Deklarace o budoucnosti Evropské unie, která se stala jednou z pěti příloh, které se zařadily k závěrům belgického předsednictví.

Deklarace o budoucnosti Evropy se dělí na tři části s názvy Evropa na rozcestí a Výzvy a reformy v obnovené Unii. Závěrečný úsek nalezneme pod názvem Svolání konventu o budoucnosti Evropy. Otázka lidskoprávního posunu je nastolena v druhé části v pododdíle nazvaném Na cestě k ústavě pro evropské občany. Tato část se věnuje zamyšlení nad problematikou zjednodušování a uspořádání smluv, které vyústí k polemice o začlenění Charty základních práv do základní smlouvy. U lidskoprávní oblasti to nekončí pouze tématem začlenění Charty základních práv, nýbrž je zde položena stěžejní otázka, zdali by mělo ES přistoupit k ECHR.

Mimo jiné Laekenský summit rozhodl o ustanovení Konventu pro následující mezivládní konferenci. Tento Konvent byl složen z 15 zástupců hlav států či předsedů vlád členských států. Tuto skupinu dotvářel předseda a místopředseda, kterými se staly V.Giscard d'Estaing a G.Amat spolu s J.L.Dehaene. Jako součást nelze opomenout dalších 30 poslanců

²⁵ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv...*, s. 161-162.

²⁶ ARNOLD, Rainer. *Budoucnost Evropské unie. Zpráva z Laekenu. Evropské právo: přehled právního a politického vývoje a judikatury*, 2002, roč. 6, č. 2, s. 11.

národních parlamentů, 16 poslanců Evropského parlamentu a dvou představitelů Komise. Dále se počítá se zapojením kandidátských zemí a mnohými pozorovateli a fórem pro občanskou společnost. Tento Konvent se měl zabývat různými otázkami a jeho úkolem po roce jednání mělo být připravení závěrečného dokumentu s variantami či doporučeními.²⁷

Zmíněná Deklarace rozhodně nenabízí řešení problémových otázek EU. Smyslem je rozpoutat debatu aktuálně diskutovaných témat Společenství. Pro obsahově řešení těchto otázek byl ustanoven Konvent a tento dokument měl sloužit jako jakýsi vzor, kterým by se měl Konvent zabývat.²⁸

Konvent měl za svůj stěžejní cíl vytvořit návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu, která by mimo jiné měla vyřešit otázku právní závaznosti Listiny základních práv EU a otázku přistoupení EU k Evropské úmluvě. V případě LZPS EU se přemýšlelo o více variantách, díky nimž by se Listina stala součástí právního rámce ES/EU.²⁹ Ve finále zvítězila varianta o začlenění Charty přímo do Smlouvy. V otázce přistoupení Unie k Evropské úmluvě bylo zakotveno, že EU přistoupí k Evropské úmluvě s tím, že nedojde ke změně v pravomocích Unie vymezené v Ústavě. Ústava se vyjadřovala i ke vztahu začlenění Listiny a samotného přistoupení k Úmluvě, které mělo být komplementární, nikoliv vylučující. Obecně není řešen vztah ESLP a ESD, nýbrž výše zmíněné se vztahuje i na jejich činnost. Avšak v LZPS EU můžeme najít v preambuli odkaz na dosavadní judikaturu jak ESPL tak ESD.³⁰

Vzhledem k osudu Smlouvy o Ústavě se však takové představy na nějaký čas utlumily, avšak v lidskoprávní oblasti pro EU se bezesporu jedná o další pozitivní krok, který završí Lisabonská smlouva.

²⁷ Ministerstvo zahraničních věcí ČR, *Deklarace o budoucnost Evropské unie přijatá na zasedání Evropské rady, konané ve dnech 14. a 15. prosince 2001 v Laekenu*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2002, s. 1-8.

²⁸ ARNOLD, Rainer. *Budoucnost Evropské unie...*, s. 13.

²⁹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo, Ústavní základy EU*. Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 286.

³⁰ SYLLOVA, Jindřička a kol. *Ústava pro Evropu. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 128.

2 Vývoj po Lisabonské smlouvě

V záležitosti přistoupení EU k Evropské úmluvě by se dalo zhodnotit, že Lisabonská smlouva následuje kroky úpravy, která byla nastolena již v neúspěšné Ústavě pro Evropu.

2.1 Právní předpoklady pro přistoupení

Přestože po vyjádření ESD v posudku č. 2/94 z 28. března 1996 a po neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, se mohlo zdát, že překážky k vytvoření právního základu přistoupení EU k Evropské úmluvě nebudou překonány, se vstupem Lisabonské smlouvy v platnost se rozsvítilo světlo na konci tunelu.

Klíčovým se v této věci stal článek 6 SEU v odstavci 2, který nejenom předpovídá akcesi EU k Evropské úmluvě, ale staví to i jako povinnost.³¹ Zmíněný článek obsahuje následující: „*Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených Smlouvami.*“³² Právě druhá věta v ustanovení vytyčuje jasnou nutnost zhodnotit veškeré dopady. EU se vyslovuje kladně k samotnému kroku přistoupení, avšak nebude to akceptovat bez respektování určitých výhrad a dodržení stanovených podmínek. Protokol č. 8, který je přidružen k Lisabonské smlouvě, je toho jasným důkazem. Tento protokol č. 8 dále rozvíjí článek 6 odstavec 2 Smlouvy EU a vyjadřuje se k nutným podmínkám. Obsahově v protokolu č. 8 je vyjádřeno, že EU nebude akceptovat jakékoli narušení specifických rysů Unie a jejího právního systému v oblastech vytvoření speciální úpravy vymezující účast EU v kontrolních mechanismech Evropské úmluvy. Druhým bodem, na který je potřeba brát zřetel, je zajištění správného systému směřování stížnosti, která by byla podána nečlenskými státy EU či fyzickými osobami, proti členským státům nebo EU se zřetelem na konkrétní případ. V článku 2 předmětného protokolu je obsažen požadavek o budoucí dohodě o přistoupení, která nesmí ohrozit působnost EU ani pravomoc jejích orgánů. EU si také v tomto článku pojišťuje

³¹ ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě..., s. 877.

³²FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2009, s. 15.

specifické postavení členských států EU, jelikož všechny členské státy jsou již vysokými smluvními stranami Úmluvy a dle článku 57 ECHR mohly učinit výhrady k nějakému ustanovení Úmluvy. Zmíněný je i článek 15 ECHR, který se týká opět specifického stavu států, a to odstoupení od závazků v naléhavé situaci. Formulace článku 2 protokolu 8 připojeného k Lisabonské smlouvě je následující:

„Zajistí, aby se žádné z jejích ustanovení nedotýkalo zvláštního postavení členských států ve vztahu k Evropské úmluvě, zejména k jejím protokolům, opatřením přijatým členskými státy odchylně od Evropské úmluvy v souladu s jejím článkem 15 a výhradám členských států k Evropské úmluvě, jež byly formulovány v souladu s jejím článkem 57.“

Protokol č. 8 je zakončen článkem 3, který opět vymezuje podmínku pro budoucí dohodu, která se týká nedotčení článku 344 SFEU. Tento článek řeší spory o výklad či provádění Smluv s tím, že tyto kontroverze budou opět řešeny podle toho, jak určují Smlouvy.³³

Pro úplnost bych zmínila Závěrečný akt mezivládní konference, která měla za výsledek Lisabonskou smlouvu. Součástí tohoto aktu je část nazvaná Prohlášení k ustanovením smluv, kde je opět vymezeno, že přistoupení Unie k Evropské úmluvě musí respektovat specifika právního řádu EU. Kromě prohlášení toho typu se zachází i dál v proklamaci existence současného ale i budoucího stálého dialogu mezi ESLP a ESD.³⁴

Z výše uvedeného je patrné, že EU si zakládá na respektování a zachování jejího specifického postavení a požaduje privilegované zacházení s vědomím toho, že EU jednoduše není forma státu jako ostatní vysoké smluvní strany Evropské úmluvy. Na druhé straně je na uvážení nakolik tyto podmínky prodlužují a komplikují samotné přistoupení.

2.2 Přístup Rady Evropy a Protokol č. 14 k Úmluvě

Přes komplikovaný a zdoluhavý vývoj přístupu ES/EU k otázce přistoupení k Evropské úmluvě, RE se k tomu stavěla pozitivně již na počátku 80. let. Lze tvrdit, že RE podporovala a dokreslovala kladné kroky Společenství v této problematice svými prohlášeními. Jednou z prvních rezolucí se stala rezoluce Parlamentního shromáždění RE č.

³³Protokol č. 8 k čl. 6 odst. 2 SEU o přistoupení Unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, připojený k Lisabonské smlouvě

³⁴Závěrečný akt konference zástupců vlád členských států svolané do Bruselu dne 23. července 2007. Úřední věstník C 306/231, 23. červenec 2007, Prohlášení k ustanovením smluv.

745 z roku 1981, která příznivě reagovala na rezoluci Evropského parlamentu z 27. dubna 1979 a na memorandum Komise Společenství z 2. května 1979, které se přiklánělo pozitivně k přistoupení Společenství k Evropské úmluvě. Předmětná rezoluce č. 745 zdůrazňovala potřebu posilovat a rozšiřovat rozsah působnosti Evropské úmluvy, aby ochrana lidských práv byla komplexní. Parlamentní shromáždění konstatovalo, že sice je Evropská úmluva v platnosti pro všechny členské státy Společenství, její chapadla však nedosahují na instituce Společenství a její právní akty. V přístupu spatřující vznik významného pouta Společenství a vysokých smluvních stran RE a zamezující dvojímu výkladu Úmluvy.³⁵ Výše zmíněné přání bylo zopakováno v Doporučení Parlamentního shromáždění č. 1017 z roku 1985 týkající se problematiky budoucnosti evropské spolupráce.³⁶ V roce 1995 přichází ze strany Rady Evropy v rezoluci č. 1068 další apelace a zároveň výzva konat v této problematice opět podtrhující již zmíněné.³⁷ Již v roce 2001 byla ustanovena pracovní skupina CDDH-UE Rady Evropy, která byla instruována k vytvoření studie týkající se právních a technických záležitostí souvisejících s možným přistoupením EU k Evropské úmluvě s důrazem na vyvarování se kontradikce mezi právním systémem EU a mechanismem Úmluvy. Již tato studie se zabývala možnostmi úpravy Evropské úmluvy za účelem adaptace možnému přistoupení.³⁸

Kroky RE jasně směřovaly k dalšímu protokolu, který by mimo jiné vyřešil problematiku toho, zdali vůbec může EU přistoupit k Evropské úmluvě, jelikož to nikde předtím zakotveno nebylo. Zde přichází na scénu Protokol č. 14., který reaguje na mnoho výzev. Obecně tento protokol přistupuje na změnu kontrolního systému Úmluvy, avšak článek 17 protokolu č. 14 řeší změny článku 59 ECHR s názvem Podpis a ratifikace. Předmětný článek se zabývá změnou článku 59 Úmluvy, a to vložení odstavce 2, který vymezení možnost přistoupit i EU jako orgánu sui generis. Zmíněný Protokol tedy obohatí článek 59 o odstavec 2, který obsahuje následující: „*Evropská unie může přistoupit k této Úmluvě*“. Protokol č. 14 byl sjednán v květnu 2004, přesto však platnosti nabyl až v lednu

³⁵Parlamentní shromáždění. *Rezoluce 745 (1981) o přistoupení Evropských společenství k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod* [online]. Assembly.coe.int, 29. leden 1981 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta81/eres745.htm>>.

³⁶Parlamentní shromáždění. *Doporučení 1017 (1985) o budoucnosti evropské spolupráce* [online]. Assembly.coe.int, 27. září 1985 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta85/erec1017.htm>>.

³⁷Parlamentní shromáždění. *Rezoluce 1068 (1995) o přistoupení Společenství k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv* [online]. Assembly.coe.int, 27. září 1995 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta95/eres1068.htm>>.

³⁸Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2. Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

2010.³⁹ Důvodem takové prodlevy je fakt, že protokoly Evropské úmluvy jsou mezinárodní smlouvy, z čehož vyplývá, že smluvní strany je musejí podepsat a potom i ratifikovat, aby nabyly právní závaznosti. Dále je nutné zmínit, že protokol č. 14 je procesně-právní povahy, tudíž ho musejí odsouhlasit všechny smluvní strany.⁴⁰ Právní závaznost protokolu 14 zablokovalo na pár let Rusko. Přestože je Rusko vysokou smluvní stranou RE, v tomto vztahu nestále panuje napětí. Rusko bývá kritizováno za situaci v oblasti lidských práv, které příkladně vyústilo v roce 2000 pozastavením hlasovacího práva v Parlamentním shromáždění s ohledem na situaci v Čečensku. Přes veškeré komplikace ze strany Ruska⁴¹, nakonec došlo k uložení jeho ratifikační listiny jako poslední stávající smluvní strany Úmluvy dne 18. 2.2010 a platnost protokolu 14 nastala 1. 6. 2010.⁴² Přestože Ruská federace platnost protokolu č. 14 zdržovala, otázkou je zdali při rychlejší ratifikaci by se něčemu uspíšilo v otázce přistoupení EU k Evropské úmluvě.

2.3 Zhodnocení vytvoření právních základů

Přes komplikovaný vývoj by se dalo zhodnotit, že dne 1. 6. 2010 byla otázka právních základů právních základů přistoupení EU k Úmluvě vyřešena jak na straně EU, ale i na straně Rady Evropy. S ohledem na výše zmíněné, právním základem EU v této problematice se stal č. 6 Smlouvy EU v odstavci 2:

„Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených Smlouvami.“⁴³

Ze strany Rady Evropy skrze protokol 14 dochází k právnímu zakotvení možnosti přistoupení v čl. 59 odst. 2 Úmluvy:

„Evropská unie může přistoupit k této Úmluvě“.⁴⁴

³⁹ Protokol č. 14 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁴⁰ ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Modifikace kontrolního mechanismu Úmluvy lidských na základě 14. protokolu: dokonalosti příliš vzdálená reforma. *Jurisprudence*, 2008, roč. 17, číslo 3, s. 36.

⁴¹ REISS, Jennifer. Protocol No. 14 ECHR and Russian Non-Ratification: The Current State of Affairs. *Harvard Human rights journal*, 2009, volume 22, issue 2, p. 308.

⁴² Ministerstvo zahraničních věcí. *Přístup Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod* [online], Mzv.cz, 12. dubna 2011 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/pristup_evropske_unie_k_umluve_o_ochrane.html>.

⁴³ Smlouva o Evropské unii. Úřední věstník C 83/13, 30. března 2010, článek 6 odst. 2

⁴⁴ Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod, Hlava III., článek 59 odst. 2 ve znění Protokolů č. 11 a č. 14

Na první pohled z výše uvedeného lze zhodnotit, že EU přistoupení pojala jako povinnost, zatímco RE jako umožnění. Lze konstatovat, že jedna problematická otázka poukázaná v posudku č. 2/94 ESD, je vyřešena skrze vytvoření právního základu přistoupení ve zřizovacích smlouvách. Není nutné se odkazovat na jiná ustanovení, která by mohla suplovat neexistenci pravomoci přistoupení v této oblasti, jelikož v čl. 6 odst. 2 Smlouvy EU ve znění Lisabonské smlouvy takové jasné ustanovení obsahuje.

3 Právní a technické otázky přístupu a možnosti jejich řešení

Přestože byly vyřešeny právní předpoklady pro přistoupení EU k Evropské úmluvě ze strany EU, tak i po ratifikaci protokolu č. 14 Ruskem ze strany Evropské úmluvy a celá problematika byla posunuta do jasnějších obrysů, na okamžité přistoupení to není dostačující. I nadále je potřeba vyřešit velké množství záležitostí vyvěrajících z povahy a specifického právního systému EU a nastaveného mechanismu Rady Evropy, kterými se budu zabývat v následující kapitole.

3.1 Rozměr přistoupení EU k Úmluvě

Otázka potřeby vyřešení rozsahu přistoupení EU k Úmluvě reflektuje skutečnost, že věcná působnost systému Evropské úmluvy je lehce rozdílná. Taková situace nastala z důvodu skutečnosti, že ne všechny členské státy se zavázaly všemi protokoly. Protokoly připojené k Evropské úmluvě jsou dvojího typu, procesně-právní a hmotně-právní. V případě prvních zmíněných je mechanismus Úmluvy stanoven tak, že je ratifikovat musejí všechny vysoké smluvní strany, aby se staly platnými, jelikož upravují kontrolní mechanismy Úmluvy. U hmotně-právních protokolů se situace v případě přistoupení EU lehce komplikuje. U tzv. hmotně-právních protokolů je systém nastaven tak, že je na rozhodnutí vysoké smluvní strany, zda chce či nechce být daným protokolem vázaná, čímž neovlivní jeho připojení k Evropské úmluvě.⁴⁵ Z výše uvedeného vyplývá, že určitý členský stát EU může být vázán jedním souborem protokolů, které však nemusejí být platné pro další členský stát.

Na tomto místě se nabízí otázka k čemu všemu EU má přistoupit? Článek 6 odst. 2 odpověď rozhodně nenabízí, jelikož hovoří pouze o přistoupení k Evropské úmluvě, tedy k samotnému dokumentu ve znění Protokolů č. 11 a 14. Protokoly č. 11 a 14 jsou svoji povahou procesně-právní, tedy závazné pro všechny vysoké smluvní strany.⁴⁶

Ve snaze rozřešení této situace, lze přistoupit k různým variantám. Jednotlivé přístupy se nyní pokusím nastínit s tím, že závěrem rozeberu postup přijatý ve finální verzi Návrhu smlouvy o přistoupení EU k Evropské úmluvě z dubna 2013.

⁴⁵ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv...*, s. 116.

⁴⁶ ZBÍRAL, Robert. *Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě...*, s. 878.

Vzhledem k tomu, že problematičké se v této otázce jeví protokoly, první přístup, který se z logiky věci se nabízí, je pouze přistoupit k ECHR bez aktualizací prostřednictvím hmotně-právních protokolů. Dle mého názoru by se tato varianta mohla jevit jako ta nejsnazší, nicméně by neodpovídala účelu přistoupení EU k ECHR, jelikož by nereflektovala stav ochrany lidských práv v EU. Při zvažování této varianty je třeba si uvědomit, že jednotlivé protokoly obsahují lidská práva a svobody na úrovni EU dávno chráněné a judikované ESD.

Druhý přístup, který se nabízí vzhledem k výše uvedenému, zastává postoj „tzv. nejnižšího společného jmenovatele“, tedy přistoupit pouze k těm protokolům, které jsou ratifikovány všemi členskými státy EU. Za současného stavu se jedná o přistoupení k ECHR jako takové, spolu s hmotně-právními protokoly č. 1 a 6, které tvoří nejnižší společný jmenovatel. Tato varianta by byla dle mého názoru neoptimálnější, jelikož by reflektovala potřebu sjednotit přístup v nejvyšší možné míře. K tomuto přístupu bylo přistoupeno i ve finální verzi Návrhu smlouvy o přistoupení EU k Evropské úmluvě z dubna 2013.⁴⁷ Přestože by se tato varianta mohla zdát jako nejvhodnější, i zde se nabízejí určité doposud nevyjasněné scénáře. První takový možný scénář může nastat, když se jednotlivec bude odkazovat na určitá práva, která jsou zakotvena v Listině ale také ve stejném znění v protokolu, který nebyl ratifikován všemi členskými státy. Pro dokreslení zde nastíním praktický příklad. Taková situace může nastat v případě čl. 4 Protokolu 4 Evropské úmluvy, který upravuje „*Zákaz hromadného vyhoštění cizinců*“ a který EU neratifikovala, jelikož netvoří onen nejnižší společný jmenovatel. Avšak doslovně stejnou úpravu můžeme nalézt v Listině v čl. 19 odst. 1. ESD se buď může striktně držet úpravy zakotvené v přístupové smlouvě, která stanoví pouze aplikaci ustanovení těch Protokolů, ke kterým EU skutečně přistoupila, anebo by mohl sklouznout k úvaze obsahující přístup, že neratifikované protokoly kryjící se s ustanoveními Listiny, jsou brány v úvahu.⁴⁸ Tak to je ostatně stanoveno v dokumentu „*Vysvětlení k Listině základních práv*“, kde je stanoveno: „*Odkaz na EÚLP zahrnuje jak úmluvu, tak její protokoly.*“⁴⁹ Další situaci s otázkou bude jistě také způsob rozhodování ESLP, který by mohl být dožadován rozhodnout o stížnosti proti členskému státu EU provádějící unijní právo, ve věci porušení práva zakotveného v protokolu. K předmětnému protokolu EU však nepřistoupila, ale onen členský stát, proti kterému směřuje stížnost, jej ratifikoval.⁵⁰ Jen

⁴⁷ ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě...,s. 878.

⁴⁸ GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights? The Final Agreement on the European Union's Accession to the European Convention on Human Rights. *Common Market Law review*, volume 51, issue 1, p. 18

⁴⁹ Vysvětlení k Listině základních práv ze dne 14. prosince 2007. Úř.věst. C 303/02, 14. prosince 2007, s. 17.

⁵⁰ GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights?..., s. 18.

z výše uvedeného je patrné, že ačkoliv Návrh smlouvy o přistoupení EU k Evropské úmluvě již existuje, stále všechny možné situace pramenící ze snahy přistoupení specifického právního systému k mechanismu Úmluvy, nejsou jasně vyřešeny.

Další varianta přichází s opačným postojem spočívající v přistoupení ke všem protokolům bez ohledu na fakt, že k nim nepřistoupily všechny členské státy EU. Stěžejní myšlenkou zde bude reflektace současného stavu ochrany lidských práv EU a autonomie EU. Součástí této myšlenky by byla také apelace na členské státy EU, aby postupně přistoupily ke všem protokolům. U této varianty je však na místě připomenout požadavek v Protokolu č. 8 připojeného k Lisabonské smlouvě, ale i mechanismus ECHR skrz čl. 15 týkající se odstoupení od závazků v naléhavé situaci. V tomto případě je v rozporu i článek 57 ECHR upravující výhrady členských států k určitým článkům Úmluvy.⁵¹

3.2 Otázky institucionálního charakteru

V otázce přistoupení EU k Evropské úmluvě se řadilo k velmi diskutovaným otázkám i zapojení EU do institucí mechanismu ECHR. Debaty se odehrávaly v problematice pozice soudce za EU ale i v participaci EU ve Výboru ministrů.

3.2.1 Pozice soudce za EU

Evropská úmluva obsahuje úpravu týkající se ESLP v hlavě druhé. V této části je také mimo jiné obsažen způsob volby soudců spolu se zakotvením počtu soudců. Stěžejním pro problematiku zastoupení soudců je článek 20 ECHR jasně stanovující následující: „*Soud tvoří soudci, jejichž počet se rovná počtu Vysokých smluvních stran.*“⁵² Proč se tedy postavení soudce reprezentující budoucí vysokou smluvní stranu stalo tak horkým tématem?

První okruh debat vedla názorová nesjednocenost v právních kruzích, zdali by EU jako nestátní subjekt, měla vůbec mít nárok na svého zástupce u ESLP. Tento přístup se opírá o tvrzení, že reprezentaci EU již zajišťuje 28 soudců členských států, avšak je v rozporu

⁵¹ ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě..., s. 878.

⁵² Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod. Hlava II. Čl. 20 ve znění Protokolů č. 11 a č. 14

s principem rovnosti.⁵³ S výše zmíněným názorem se rozhodně neztotožňuji, protože potom bychom mohli i zpochybňovat nutnost přistoupit EU k Evropské úmluvě, jelikož je zastupována 28 členskými státy, které jsou již Úmluvou vázány. Nicméně při vyjednávání přístupové dohody se debaty na toto téma ubíraly s respektem na dodržení článku 20 ECHR, tedy že EU bude reprezentována svým vlastním soudcem. Přesto se však nabízí otázka, a to s ohledem na charakter EU, zda bude mít stejné postavení jako ostatní soudci. Cesta debat nad postavením soudce se rozdvjovala nad permanentním soudcem za EU či nepermanentním zástupcem. Souhlasím s názorem, že soudce by měl fungovat u ESLP permanentně, jelikož případu týkající se evropského práva jistě nebude zanedbatelně.⁵⁴ Takového názoru se držel i finální Návrh dohody o přistoupení EU k Evropské úmluvě.

Přesto však přicházely v úvahu dvě možnosti typu soudce za EU, a to rozhodující pouze v případech týkající se evropského práva nebo soudce s rovným postavením jako soudci ostatních vysokých smluvních stran. Proti limitované pravomoci soudců za EU stál princip nezávislosti soudní moci a jasná nepraktičnost, jelikož by musela být ustanoven další speciální systém, jak určit, kdy daný případ obsahuje komunitární prvek, aby mohl soudce participovat.⁵⁵

Na závěr bych vymezila další neopomenutelnou a velmi podstatnou otázku, kterou se stal výběr soudce reprezentující EU. V této otázce se opět diskuze rozcházely dle mého názoru se zřetelem ke vnímání postavení EU jako vysoké smluvní strany. Úprava zabývající se volbou soudců je zakotvena v článku 22 ECHR. Každý členský stát musí vytvořit seznam tří kandidátů, přičemž volba soudce je na bedrech Parlamentního shromáždění. Pro zvolení soudce pro vysokou smluvní stranu postačí většina z odevzdaných hlasů.⁵⁶ Volba soudce za EU tedy může jednoduše následovat systém ECHR nebo dle další diskutované možnosti by soudce za EU měl být pouze interní záležitostí EU, a to s ohledem na EU jako specifické vysoké smluvní strany. Varianta typu neodlišovat se od způsobu volby soudců všech vysokých smluvních stran vyhrála a podporu si získala i od Evropského parlamentu.

⁵³ Steering Committee for human rights (CDDH), Study of technical and legal issues of a possible EC/EU accession to the European convention on Human rights, DG-II (2002)006 of 28 June 2002, bod 68-69. Dostupné na < http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accesion/Working_documents/Study_accession_UE_2002_en.pdf>-

⁵⁴ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. Problematika možného přistoupení Evropského společenství k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve světle aktuálního vývoje. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 1, s. 47.

⁵⁵ GROUSSOT, Xavier a kol. *EU Accession to the European Convention on Human rights: a Legal assesment of the Draft Accession Agreement of 14th October 2011* [online]. Robert-schuman.eu, 7. listopadu 2011 [cit. 31. Května 2014]. Dostupné na < <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-218-en.pdf>>.

⁵⁶ Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod. Hlava II. Čl. 22 ve znění Protokolů č. 11 a č. 14

Evropský parlament svůj přístup proklamoval ve svém usnesení z května 2010 a navrhoval způsob vytváření seznamu tří kandidátů dle článku 255 SFEU s žádostí být do tohoto procesu také zapojen.⁵⁷ Jsem zastáncem toho názoru, že by se volba soudce EU neměla žádným způsobem odlišovat od stanoveného mechanismu. Neshledávám zde žádný důvod, proč by volba soudce za EU měla mít jiný přístup, a tím by se měla věc přistoupení více komplikovat. Přece jenom vysoká smluvní strana má daným způsobem volby zásadní význam v určení tří kandidátů. Parlamentní shromáždění později pouze vybere ze seznamu. S Evropským parlamentem však nesouhlasím s požadavkem zastoupení v Evropském parlamentu v případě hlasování o výběru soudce za EU. Evropská unie nežádá přistoupit k Radě Evropy, aby měla právo být zastoupena i tam. A koneckonců členské státy EU jsou zastoupeny v Radě Evropy, což si myslím, že je v tomto případě dostačující.

3.2.2 Zastoupení EU ve Výboru ministrů

Vzhledem k faktu, že EU se nestává přistoupením členem RE, nemůže být automaticky reprezentována ve Výboru ministrů. Je otázkou, zda by přesto neměla mít nějaké právo zastoupení v tomto orgánu s ohledem na skutečnost, jaké pravomoci má Výbor ministrů v systému ECHR.⁵⁸ Prvně Výbor ministrů může zasáhnout do organizace ESLP tím, že na žádost pléna Soudu může jednomyslným rozhodnutím a na pevně stanovené období zredukovat počet soudců v senátech na pět.⁵⁹ Dále hraje roli ve smírném urovnání v oblasti dohlížení na plnění podmínek,⁶⁰ nepřehlédnutelnou úlohu má také v závaznosti a výkonů rozsudků, jehož úkol spočívá v dohledu nad jeho výkonem.⁶¹ Nelze přehlédnout další pravomoc v podobě žádosti k ESLP k vydání poradního stanoviska ohledně výkladu ECHR a jejích protokolů.⁶² Článek 54 ECHR obsahuje zmínku, že nic v ECHR nebrání pravomocím přiznaným Výboru ministrů Radou Evropy.⁶³ Výbor ministrů je tedy oprávněn dle Statusu

⁵⁷ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. Května 2010 o institucionálních aspektech přístupu EU k Úmluvě. Dostupné na < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2010-0144+0+DOC+XML+V0//CS>>.

⁵⁸ GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights?..., s. 54.

⁵⁹ Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod, Hlava II., článek 26, ve znění Protokolů č. 11 a č. 14

⁶⁰ Tamtéž, článek 39

⁶¹ Tamtéž, článek 46

⁶² Tamtéž, článek 47

⁶³ Tamtéž, článek 54

vykonávat pravomoci týkající se Úmluvy, příkladně přijetí dalších protokolů, které bezesporu ovlivňují podobu ECHR.⁶⁴

Lze konstatovat, že Výbor ministrů má poměrně rozsáhlé pravomoci v mechanismu Úmluvy, proto se také přistoupilo k možnosti přidělení samostatnému hlasu EU dle principu rovnosti vysokých smluvních stran. Do tohoto přístupu zasáhly politické obavy týkající se potencionální síly EU ovlivnit či blokovat dohled na rozsudky směřované proti EU či proti EU a jednomu či více členským státům. Evropská unie bude mít 29 hlasů ze 48 možných, tudíž je obava blokace oprávněná. Takové pochyby umocnil i článek i článek 4 odst. 3 SEU, který obsahuje závazek EU a členských států EU jednat koordinovaným způsobem. V tomto případě se přichází se specificky vytvořeným systémem pro hlasování, aby se výše uvedenému předešlo.⁶⁵

Nicméně finální verze Návrhu přístupové smlouvy výše zmíněné musela reflektovat a jistým způsobem princip rovnosti omezit i na další případy, které mohou v oblasti hlasování nastat. V případě, kdy je vykonáván dohled nad členským státem EU a EU v tom případě nefiguruje jako co-respondent či respondent, bude EU tak znemožněno hlasovat. Stane se tak jednoduše z důvodu, že EU nemá pravomoci účasti vykonávání dohledu mimo oblasti působnosti práva EU. V tomto případě je na místě připomenout článek 2 Protokolu 8. Členské státy EU v tomto případě nebudou zavázány hlasovat koordinovaně.

V případě, kdy se vykonává dohled nad rozsudkem státu, který není členem EU, je situace snazší. Evropské unie se bude účastnit pravomoci hlasování, členské státy EU budou moci vyjádřit svoji pozici bez jakéhokoli závazku i rozdílně od stanoviska EU. EU svoji kompetenci hlasovat v tomto případě může odvodit od článku 21 Smlouvy EU.⁶⁶

3.3 Vztah ESPL a ESD v lidskoprávní oblasti po přistoupení

Vzhledem k tomu, že v Evropě existují dva hlavní systémy ochrany lidských práv, které vykonávají ochranu prostřednictvím vrcholných orgánů soudní soustavy, je v souvislosti s touto problematikou velmi skloňována otázka, zdali si Štrasburský soud a ESD konkurují či

⁶⁴ GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights?..., s. 54.

⁶⁵ GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights?..., s. 54-55.

⁶⁶ Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2: *Draft revised agreement on the accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms*, článek 7. Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

doplňují. V této kapitole bych vymezila, jaký je jejich aktuální vztah před přistoupením a dále jak byl dojednan jejich vztah po přistoupení EU k Úmluvě.

3.3.1 Stav před přistoupením

Jak již bylo zmíněno v kapitole 2.1, ESD se postupně vyvinul i v soudní instituci, která mimo jiné považuje za svoje poslání chránit práva jednotlivců. Lucemburský soud během svého vývoje v lidskoprávní oblasti postupně uznal význam Evropské úmluvy, která se stala inspiračním zdrojem. Přestože by se mohlo zdát, že to bude znamenat pro Lucemburský soud pouze komplementární pozici v této oblasti, opak je pravdou. Lze konstatovat, že ESD maximálně čerpá z rozhodovací praxe Štrasburského soudu a inspiruje se, nikdy však plně nesklopil hlavu před starším soudním systémem ochrany lidských práv, jelikož si vždy vymezuje svoje pole pro nezávislé zhodnocení. Toto autonomní posouzení ESD muselo nutně vyústit k dialogu mezi těmito dvěma soudními institucemi a k vzájemným argumentacím svých postojů a pozic. Vzhledem k tomu, že se ve většině obsahově Listina základních práv EU a ECHR překrývají, argumentace jsou vedeny zejména v rozhodování v podobných případech řešících dané právo vymezené jak v Listině, tak v Evropské úmluvě. Neúplné se podřízení ESD má za následek existenci některých rozdílných soudních rozhodnutí v rozhodovací praxi těchto dvou soudů, zejména v oblastech zásadních pro nerušený vývoj evropské integrace, což ESD neustále považuje za svůj základní cíl. Nicméně lze však obecně shrnout postoj ESD jako maximálně se snažící držet tempo s Štrasburským soudem v oblasti lidských práv.⁶⁷

Na tomto místě bych však věnovala více prostoru pro vývoj postoje ESLP směrem k otázce posuzování porušení lidských práv pramenících z právních předpisů EU, kterou vykonává ESD. Stejně i v tomto případě lze vystopovat vývojovou linku přístupu Štrasburského soudu, který si jednotlivými případy přisuzoval svoji pravomoc k přezkumu porušení Evropské úmluvy akty ES/EU. Vycházel z odpovědnosti smluvního státu za akty ES/EU pramenící z přenosu pravomocí smluvního státu na EU, který vykonal na základě jeho vůle. K zásadním rozhodnutím se v této oblasti řadí případ *M. & Co.*, kde vymezil přijatelnost mít námitky ohledně porušení Úmluvy, které nastalo rozhodnutím instituce EU.⁶⁸ V dalších

⁶⁷ ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv...*, s. 100-101.

⁶⁸ Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 9. února 1990, č. 13258/87 *M. & Co. v. Německo*.

rozhodnutích postupoval dále, kdy si přiznal přezkum souladu směrnice EU s Úmluvou na základě konceptu toho právního předpisu, jakým je implementována do vnitrostátního práva daného smluvního státu.⁶⁹

Významným krokem se stala věc *Matthews*, kde se Štrasburský soud vymezil k přezkumu primárního práva ES/EU, pokud by bylo v rozporu s ECHR. Paní Matthews v tomto případě namítala porušení jejího volebního práva dle čl. 3 Protokolu č. 1 ECHR spolu s čl. 14 ECHR. Britská státní občanka a občanka Gibraltaru chtěla volit do Evropského parlamentu na území Gibraltaru. Na území Gibraltaru se však volby do EP neorganizovali s tím, že území Gibraltaru se neřadí do působnosti volebního práva pro volby do EU. Území Gibraltaru je zámořské území Spojeného království, a tudíž se vyznačuje specifičností. Toto území má zakotvené výjimky v primárním právu ES/EU. Štrasburský soud podotkl, že Společenství není stranou Úmluvy, tudíž by neměl přezkoumávat primární právo ES/EU, avšak cestu k oprávnění si našel v tomto rozsudku skrze odpovědnost Spojeného království a přenesení kompetencí na ES, které je stranou Úmluvy. Tento rozsudek se stal významným tím, že si Štrasburský soud vymezil pravomoc přezkoumávat i primární právo ES. Tento případ jasně vymezuje pohled ESLP k vztahu mezi ním a ESD v tom smyslu, že se považuje na soudní instanci s posledním slovem v otázce ochrany lidských práv.⁷⁰

Aktuální vztah mezi těmito dvěma soudy se odvíjí od zlomového rozsudku známého jako *Bosphorus*, kterému věnují více prostoru s cílem vymezit jeho dopad a význam pro relaci mezi těmito významnými hráči na poli lidských práv před přistoupení EU k Evropské úmluvě.

3.3.2 Věc *Bosphorus*

Z výše uvedeného je patrné, že vztah Štrasburského soudu a ESD významně formulovala hojně diskutovaná záležitost ohledně odpovědnosti členského státu EU za porušení Úmluvy v případě, kdy vykonával povinnost mu uloženou právem ES/EU. V případě *Bosphorus* vyvstává otázka, v rámci které členský stát musí vyhovět nařízení, které bylo přijato na úrovni EU a které je v rozporu s Úmluvou.

V postavení stěžovatele je turecká letecká společnost, která měla jako místo své registrace Turecko. Tato společnost *Bosphorus Hava* namítala porušení článku 1 Protokolu 1

⁶⁹ Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 15. listopadu 1996, č. 17862/91 *Cantoni v. Francie*.

⁷⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. února 1999, č. 24833/94 ve věci *Matthews v. Spojené království*.

ECHR. Předmětný článek se týká obsahově ochrany vlastnictví. Jak tedy tento článek zapadá do skutkového stavu tohoto případu?

Letecká společnost Bosphorus Hava se obrátila na dopravní společnost JAT bývalé Jugoslávie za účelem pronajmutí dvou letadel. Letadlo výše zmíněné společnosti bylo zabaveno na území Irska z důvodu aplikace nařízení Rady 990/93. Nařízení Rady 990/93 bylo provedením Rezoluce č. 820 ze 17. dubna 1993 Rady bezpečnosti OSN do evropského práva. Tato rezoluce reagovala na situaci ve Federální republice Jugoslávie uvalením sankcí. Rezoluce jasně vytyčuje povinnost zabezpečení veškerého majetku, který je na jejich území, v případě že tento majetek je většinou či kontrolně držen v rukou osoby či podniku, který má své sídlo nebo funguje na území Federální republiky Jugoslávie. Situace dospěla k tomu, že nejvyšší irský soud se obrátil na ESD s předběžnou otázkou, zdali i toto zabavení letadla spadá pod Nařízení Rady 990/93. Následně došlo k vypršení nájemní smlouvy a k odvolání sankcí vůči bývalé Jugoslávii. ESD se v roce 1996 vyjádřil kladně k předběžné otázce a porušení lidských práv odmítl. Letadlo bylo navráceno přímo jugoslávské společnosti a z důvodu aplikace předmětného nařízení letecká společnost Bosphorus Hava nemohla využívat pronajmuté letadlo po dobu 3 let.

ESLP dostal případ na svůj stůl, a tím začal v podstatě formulovat svůj vztah k ESD respektováním či nerespektováním jeho názoru v otázce porušení lidských práv předmětným nařízením.⁷¹ Lze zkonstatovat, že v choulostivé situaci byly bezesporu členské státy, proto se Štrasburský soud uchýlil k vymezení odpovědnosti smluvního státu za kroky mezinárodní organizace, která disponuje přenesenými pravomocemi daného smluvního státu.⁷²

Předmětný soud tuto záležitost vyřešil prostřednictvím srovnatelnosti ochrany lidských práv dané mezinárodní organizace s tou, kterou poskytuje Evropská úmluva. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že opatření státu, které bylo vykonáno dle právních závazků pramenících z členství v mezinárodní organizaci, je obhájitelné, pokud daná organizace chrání základní lidská práva na podobné úrovni jako ECHR, jak hlediska materiálního přístupu, tak kontrolního mechanismu. Jestliže tomu tak je, potom se smluvní stát neodklonil od závazků plynoucích z Evropské úmluvy, pokud pouze vykonával právní závazky vyvěrající z členství v mezinárodní organizaci. Existuje zde však možnost vyvrácení takové domněnky, pokud výše uvedené nebylo naplněno nedostatečností úrovně ochrany lidských práv, kterou zajišťuje ECHR. V takovém případě by nastoupil na scénu systém ochrany lidských práv dle Evropské

⁷¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. června 2005, č. 45036/98 ve věci *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irsko*.

⁷² BOBEK, Michal a kol. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 386.

úmluvy a zájmy mezinárodní organizace by nebyly upřednostněny. ESLP si připisuje pravomoc posuzovat dostatečnost úrovně ochrany lidských práv daného případu. Taková vyvratitelná domněnka se neuplatní v případě, že smluvní stát měl určitou míru uvážení ve svých rukou.⁷³

Případ Bosphorus významně upravil a nastavil vztahy mezi Štrasburským soudem a ESD v oblasti ochrany lidských práv. Souhlasím s názorem, že případem Bosphorus Štrasburský soud vykonal vstřícný krok směrem k Soudnímu dvoru a snažil se vymezit podmínky jakéhosi soužití těchto vrcholných soudních orgánů.⁷⁴ Jinými slovy by se dalo z tohoto rozsudku vyvodit, že ESLP dal určitým způsobem zelenou ESD v oblasti lidských práv. Přes výše uvedené nelze nepřipomenout, že za současného právního stavu, je i nadále odpovědný členský stát, pokud akt EU bude v rozporu se systémem ochrany lidských práv Evropské úmluvy.⁷⁵ Je tedy na místě, aby Smlouva o přistoupení EU k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod jasně umožnila vymezit odpovědnost členského státu a EU a vymezila další úpravu vztahů ESD a Štrasburského soudu. V následujících kapitolách uvedu, jakým způsobem byla dojednána úprava vztahů těchto dvou soudních orgánů za situace přistoupení EU k Evropské úmluvě.

3.3.3 Požadavek vyjádření ESD před projednáváním stížnosti u ESLP

ESD uveřejnil tzv. **Diskuzní dokument** dne 5. května 2010, ve kterém zdůraznil potřebu zachování specifických rysů Unie a jejího soudního systému spolu s efektivním skloubením soudního systému EU a kontrolního mechanismu Úmluvy. Zmíněným dokumentem v podstatě vyjádřil potřebu předchozího rozhodnutí ESD ohledně platnosti unijního aktu za účelem nenechat rozhodovat Štrasburský soud ohledně slučitelnosti aktu EU s Evropskou úmluvou bez jakéhokoli jeho zapojení. Vzhledem k systému institutu předběžné otázky, vyvstala na straně ESD obava, že ne vždy se k němu dostanou všechny případy, kdy by mohlo dojít k zpochybnění základních práv a jednání EU.⁷⁶ Zde je namísto připomenout

⁷³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 30. června 2005, č. 45036/98 ve věci *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irsko*.

⁷⁴ BOBEK, Michal. Evropský soud pro lidská práva: Ochrana základních práv v komunitárním právu je srovnatelná s ochranou poskytovanou systémem Evropské úmluvy. *Soudní rozhledy*, 2006, roč. 12, č. 1, s. 40.

⁷⁵ BOBEK, *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*.....s. 387.

⁷⁶ Curia.cz. *Diskuzní dokument Soudního dvora Evropské unie o některých aspektech přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod* [online]. Curia.cz, 5. května 2010 [cit. 7.

podmínky přijatelnosti stížnosti dle čl. 35 odst. 1 ECHR o vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy. Se zřetelem na podmínky přijatelnosti dle čl. 35 odst. 1 ECHR a se vstupem EU se začalo debatovat o tom, jestli je možné brát institut předběžné otázky jako onen poslední právní prostředek nápravy, který je potřeba vyčerpat, aby se mohla stížnost dostat před ESLP. V takovém případě by zapojení ESD bylo vyřešeno. Přes veškeré diskuze bylo jasně na obou stranách vytyčeno, že institut předběžné otázky nemůže být považován za poslední opravný prostředek, který musí být vyčerpán.⁷⁷ V předchozí větě uvedené ovšem nijak nevyřešilo snahu ESD být zapojen do všech kauz týkajících se unijní problematiky před tím, než se dostane před ESLP.

Návrh dohody o přistoupení upravuje scénář, kdy EU je v pozici co-respondenta, jelikož tato situace by nezaručovala ESD předchozí zapojení, přesněji rozhodnutí o platnosti právních ustanovení EU, které jsou ve sporu s Úmluvou a protokoly, ke kterým EU přistoupila. Kromě rozhodnutí o platnosti právních ustanovení EU by byla ESD znemožněna i interpretace primárního práva. Jinými slovy řečeno, aby mohla být podaná stížnost před ESLP, musí být vyčerpány všechny vnitrostátní opravné prostředky respondenta, nikoliv co-respondenta, v tomto případě EU. Toto posouzení je vyžadováno před samotným rozhodnutím Štrasburského soudu o meritů věci a bude se vztahovat pouze k právnímu základu takového aktu či opomenutí. Přestože se toto zapojení bude konat před rozhodnutím soudu, nijak jej nebude zavazovat.⁷⁸

Ačkoliv se vyšlo vstříc ESD být zapojen a vyjádřit se k sporné problematice před rozhodnutím ESLP v případech, kdy je stížnost směřována proti členskému státu EU, který implementoval evropské právo, Návrh dohody o přistoupení nevynechává organizaci takového zapojení. Nestalo se tak z prostého důvodu nevměšování se do interních záležitostí EU a její autonomie. Lze konstatovat, že je na EU, jakým způsobem vyřeší organizaci takového zapojení. Jediným závazkem EU je zmíněnou účast vykonat co nejrychleji, aby nedošlo k zbytečným průtahům u Štrasburského soudu.

Pro úplnost je potřeba doplnit druhou možnou verzi, kdy EU bude v pozici respondenta. Tato varianta nečiní žádné komplikace z hlediska zapojení ESD před

července 2014]. Dostupné na http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_cs_2010-05-21_08-58-25_808.pdf. >

⁷⁷ Tehdejší předseda Štrasburského soudu Jean-Paul Costa a předseda Soudního dvora EU Vassilios Skouris k tomu společně dospěli a svůj přístup zveřejnili v tzv. *Společné komunikaci*. Dostupné na <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-02/cedh_cjue_english.pdf>.

⁷⁸ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report to the Agreement on the accession of the EU to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms*, bod 66,67,68 Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

rozhodnutím Štrasburského soudu, jelikož začlenění Lucemburského soudu v problematice zpochybnění zákonnosti právních aktů EU nelze obejít. Lucemburský soud zde bude vystupovat jako odvolací orgán pro vyčerpání všech opravných prostředků.⁷⁹

3.4 Mechanismus spoluobžalovaných

Mechanismus spoluobžalovaných je novinka, se kterou přichází Návrh dohody o přistoupení EU k Úmluvě⁸⁰ ve článku 3, který představuje nový odstavec 4 článku 36 ECHR. Hned na úvod si dovolím objasnit důvody pro vytvoření takového nového systému.

3.4.1 Argumenty pro vznik

Na počátku vzniku mechanismu spoluobžalovaných bylo bezesporu potřeba jasně identifikovat správného respondentu. Vzhledem k tomu, že EU doposud nepřistoupila k Úmluvě, zabraňuje jednotlivcům podávat stížnosti proti aktům EU, a tudíž akty EU jsou mimo působnost Úmluvy. Vzhledem k výše uvedenému může nastat ožehavá situace, kdy proti členskému státu EU je podána stížnost proti právnímu předpisu, kterým se plnila pouze povinnost členského státu implementovat relevantní ustanovení práva EU. Členský stát EU je postaven do obtížné situace plnit závazky vyvstávající z práva EU, ale i povinnosti plynoucí z ECHR. Pro přistoupení EU do mechanismu Úmluvy bylo potřeba vytvořit efektivní systém. Lze tedy konstatovat, že hlavním důvodem pro vytvoření nového mechanismu, je efektivní začlenění specifčnosti EU a jejího právního systému do mechanismu ECHR.⁸¹ Mechanismus spoluobžalovaných, známý pod co-respondent mechanismus, se snaží vypořádat se situací zodpovědnosti za domnělé porušení lidských práv vyvstávajících ze sekundárního práva EU či primárního práva EU. V unikátním právním systému by se samotná EU dala nazvat jako

⁷⁹GROUSSOT, Xavier a kol. *EU Accession to the European Convention on Human rights: a Legal assesment of the Draft Accession Agreement of 14th October 2011* [online]. Robert-schuman.eu, 7. listopadu 2011 [cit. 31. Května 2014]. Dostupné na < <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-218-en.pdf>>.

⁸⁰ Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2: *Draft revised agreement on the accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms* Dostupné na < [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

⁸¹ JACQUE, Jean Paul, The accession of EU to the European Convention on Human rights an fundamental freedoms, *Common Market Law Review*, 2011, vol. 48, issue 4, p. 1011-1012.

entita komunitární právo tvořící, zatímco členské státy jsou entitou právo EU vykonávající.⁸² V takovém případě je možné konstatovat, že zodpovědnou za domnělé porušení lidských práv je po přistoupení EU, nicméně je potřeba si uvědomit i opačnou situaci. Orgány EU jednají dle ustanovení zakládajících smluv přijatých členskými státy EU. V takovém případě z logiky věci by měly být pod tíhou zodpovědnosti i členské státy.⁸³ Jinými slovy řečeno, potřeba jasně identifikovat správného respondenta vyústila v potřebu ve vytvoření mechanismu co-respondenta.

3.4.2 EU v postavení co-respondenta

Návrh dohody o přistoupení EU k Evropské úmluvě vymezuje, jaké situace mohou nastat. Prvně přistoupím k případu, kdy EU je v postavení co-respondenta. Tímto stavem se zaobírá článek 3 bod 2. Návrhu dohody a jinými slovy stanovuje, že v případě, kdy je stížnost zaměřena proti jednomu či více členským státům EU, může se EU stát co-respondentem v daném procesu, kdy předmětem domnělých porušení Úmluvy je slučitelnost ustanovení práva EU s Úmluvou.⁸⁴ Taková slučitelnost se může týkat jak primárního práva ale i sekundárního práva EU. Příkladně tato situace pokryje případ, kdy by členský stát EU neporušil ustanovená Úmluvy, v případě kdyby nebral v úvahu splnění povinnosti ukládané mu právem EU.⁸⁵ Jinými slovy je členský stát EU v této pozici postaven do komplikované situace, kdy plněním práva EU, porušuje ustanovení Úmluvy, pod jejichž jurisdikci také spadá. Právě uvedeným dochází ke kolizi práva EU a ustanovení Úmluvy. EU v postavení co-respondenta dále rozvíjí Vysvětlující zpráva k předmětné dohodě, která dokresluje další okolnosti pro aplikaci mechanismu, a to neponechání žádného prostoru pro uvážení pro členské státy jako v případě povinnosti implementace.⁸⁶ Obecně ve všech dalších případech, kdy EU nijak nezavazuje členské státy k jednání v nesouladu s Úmluvou, se z logiky věci nestane EU co-respondentem.⁸⁷

Návrh dohody o přistoupení neopomíná způsob ustanovení EU jako co-respondenta, a to ve dvou případech. Prvně se co-respondentem může stát EU na základě vlastní žádosti jako

⁸² LOCK, Tobias. End of an epic? The draft agreement on the EU's accession to the ECHR. *Yearbook of the European Law*, 2012, vol. 31, issue 1, p. 167.

⁸³ JACQUE, Jean Paul, The accession of EU to the European Convention on Human rights..., p. 1011-1012.

⁸⁴ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Draft revised agreement...*, článek 3 bod 2

⁸⁵ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report...* bod 48.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights?..., s. 34

vysoké smluvní strany, o které rozhodne Štrasburský soud.⁸⁸ ESLP rozhodne o připuštění co-respondenta do procesu s tím, že svoje rozhodnutí bude omezovat pouze ke zhodnocení důvodů k ustanovení co-respondentem vymezených vysokou smluvní stranou, nikoliv k jakémukoli předběžnému vyjadřování se k meritu věci v daném případě.⁸⁹ Druhým způsobem, kterým se EU může stát co-respondentem, je na základě akceptace jakéhosi vybídnutí ze strany ESLP.⁹⁰

V tomto scénáři se nicméně objevily otazníky ohledně ustanovení EU jako co-respondenta v případě porušení Úmluvy způsobené primárním právem EU. Vzhledem k tomu, že primární právo je tvořeno se souhlasem členských států EU, lze tedy konstatovat, že zde není relevantní důvod pro pozici EU jako co-respondenta, která v této věci takové porušení nemůže napravit. Jediný obhájitelný důvod, pro který by EU byla spolu-zodpovědná, může být pod tvrzením, že v podstatě relevantní ustanovení smluv jsou určitým způsobem realizovány orgány EU, a tudíž přebírají zodpovědnost.⁹¹

3.4.3 Členské státy EU v postavení co-respondenta

Další, kdo se může stát v postavení co-respondenta, jsou členské státy EU. Tuto možnost upravuje článek 3 bod 3 Návrhu dohody. V případě, kdy je stížnost namířená proti EU, členské státy EU se mohou dostat do pozice co-respondenta v případě, kdy předmětem domnělých porušení Úmluvy je slučitelnost ustanovení primárního práva s Úmluvou. Návrh dohody upravuje stejné podmínky, za jakých se členské státy mohou stát co-respondenty, jako v případě prvního scénáře výše.⁹²

Zajímavostí, o které návrh dohody nehovoří, je úprava vymezující více otázku členských států EU jako co-respondentů. Pokud tedy dojde k nalezení ustanovení primárního práva, které bude v normativním konfliktu s ustanovením Úmluvy, nabízí se otázka, zda se stanou automaticky všechny členské státy co-respondenty. Všech 28 členských států stojí za primárním právem a daly mu souhlas, potom by v úvahu přicházela účast každého státu EU v pozici co-respondenta. Takový přístup by zřejmě mechanismus spoluobžalovaných učinil

⁸⁸ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Draft revised agreement...*, článek 3, bod 5

⁸⁹ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report...*, bod 55

⁹⁰ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Draft revised agreement...*, článek 3, bod 5

⁹¹ GRAGL, Paul. *A giant leap for european human rights?...*, s. 33.

⁹² Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Draft revised agreement...*, článek 3, bod 3

nerealizovatelným. Lze tedy zkonstatovat, že účast pouze několik členských států EU musí postačovat, nicméně upravené to jasně není a zřejmě praxe v budoucnu ukáže.⁹³

3.4.4 Stížnost namířená proti EU a jednomu nebo více členským státům

Návrh dohody přichází i s třetí verzí v článku 3 bod 3, která se zabývá situací, kdy by stížnost mohla být směřována jak proti EU samotné, ale i proti členským státům EU. V takovém případě EU i dané členské státy EU jsou v pozici respondentů. Jakýkoli respondent za předpokladu splnění kritérií výše uvedených může vyslovit žádost k ESLP ohledně změny jejich statusu na co-respondenta. V takovém případě Vysvětlující zpráva dodává, že nově ustanovený co-respondent bude zodpovědný za právní základ takového aktu či opomenutí. Změna statusu nastane stejným postupem jako v případech výše uvedených.⁹⁴ Zde je však potřeba zdůraznit, že žádná vysoká smluvní strana nemůže stát co-respondentem proti své vůli.⁹⁵ V případě, že by žádný respondent nechtěl změnit svůj status za splněný nutných podmínek, co-respondent mechanismus by se nespustil a stížnost by byla posuzována dle článků 34 a 35 ECHR a musela by splnit podmínky přijatelnosti.

Tato verze určitým způsobem zodpovídá jasně neupravenou otázku ohledně nutnosti zapojení všech členských států jako co-respondenta v případě, kdy je stížnost směřována vůči EU.⁹⁶

3.4.5 Zhodnocení úpravy mechanismu spoluobžalovaných

Přestože mechanismus spoluobžalovaných ještě nefunguje v praxi, nastínila bych, jakým způsobem se vypořádá s jedinečností nové přístupové strany, tedy EU. Tento mechanismus „*byl ušit*“ na míru EU, a to vzhledem k jejímu charakteru. Na druhou stranu bych použila výstižná slova z Vysvětlující zprávy, která říká: „*co-respondent mechanismus není procedurální privilegium pro Evropskou unii a její členské státy, nýbrž způsob jak se vyhnout mezerám v participaci, odpovědnosti a vynutitelnosti v systému Úmluvy.*“⁹⁷

⁹³ LOCK, Tobias. End of an epic? ...,p. 174-175.

⁹⁴ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Draft revised agreement...*,článek 3, bod 4.

⁹⁵ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report...*,bod 53.

⁹⁶ LOCK, Tobias. End of an epic?...,p. 167.

⁹⁷ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report...*,bod 39.

Jednou z obav při výstavbě tohoto systému bylo zachování autonomie práva EU. V této problematice není od věci připomenout Protokol 8 článek 1. Hlavní obavy plynuly mimo jiné z toho, že by ESLP mohl být vtažen do výkladu Smluv EU a případně k rozdělení pravomocí. Lze konstatovat, že na zachování nezávislosti práva EU byl kladen velký důraz. Shledávám, že co-respondent mechanismus byl vykonstruován tak, aby maximálně chránil autonomii práva EU. Důkazem podtrhující v přechodí větě uvedené je to, že Štrasburský soud se ve svém případném odsuzujícím rozsudku ponechá otevřené, zdali pojmenované porušení Úmluvy pramení z aktu institucí Evropské unie či ze způsobu implementace členským státem.⁹⁸ ESLP také v žádném případě nebude ve svém rozsudku rozhodovat o platnosti aktu či ustanovení vysoké smluvní strany, ve kterém jsou nalezeny rozpory s Úmluvou. K neopomenutelné ochraně autonomie se řadí i to, že respondent a co-respondent bude zodpovědnost nést společně, a tím Štrasburský soud nebude nucen rozhodnout o rozdělení zodpovědnosti, které by vedlo k zásahu do problematiky rozdělení pravomocí v EU. Štrasburský soud by mohl rozhodnout pouze o zodpovědnosti jedné strany za jasných podmínek daných v Návrhu dohody. Případné rozdělení zodpovědnosti se bude odehrávat na úrovni EU.⁹⁹

Další připomínkou byla ochrana práv jednotlivců podávající stížnost z hlediska správného adresování stížnosti a obava z přehnané složitosti mechanismu spoluobžalovaných v porovnání s běžným fungováním systému Úmluvy. V této věci se přikláním k názoru, že co-respondent mechanismus byl ustanoven, aby maximálně sloužil jednotlivcům, a v podstatě jim snižuje riziko zamítnutí stížnosti z důvodu určení špatného respondenta ze dvou možných.¹⁰⁰ Z tohoto mechanismu kromě stěžovatele může benefitovat i strana žalovaného mimo jiné díky tomu, že mechanismus umožňuje zapojení subjektu, který není žalován, ale případ se ho týká. Tento subjekt nabyde plných práv strany sporu a může přispět do problematiky obhajoby.¹⁰¹

Slabou stránkou bývá označována záležitost, kdy potencionální co-respondent není nucen se zapojit.¹⁰² Ztotožňuji se s touto kritikou nad dobrovolností připojení. Myslím si, že jedná o zbytečné komplikování mechanismu už s respektem k charakteru EU a jejího

⁹⁸ LANDENBURGER, Clemens. The protection of fundamental rights post-Lisbon: The interaction between the EU Charter of Fundamental Rights, the European Convention on Human rights and National constitutions. *Institutional Report*, 2012, XXV FIDE Congress, p.46

⁹⁹ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report...*, bod 62.

¹⁰⁰ LANDENBURGER, Clemens. *The protection of fundamental rights post-Lisbon...*, p. 46.

¹⁰¹ ZBÍRAL, Robert. *Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě...*, s. 879.

¹⁰² O'MEARA, Noreen, A more secure Europe of rights? The Court of Human rights, the Court of Justice of EU and EU Accession to the ECHR. *German Law Journal*, 2011, vol. 12, issue 10, s.1821.

unikátního vztahu mezi ní a členskými státy. Nakonec i v Návrhu přistoupení nalezneme část požadující vytvoření Deklarace jako závazek, že EU bude vždy žádat o zapojení jako co-respondent a bude akceptovat pozvánku Štrasburským soudem za splnění požadovaných podmínek.

Otázkou však zůstává, jestli tento mechanismus nepřinese jen další průtahy a nenaplní se hrozba další přibývající zátěže na Štrasburský soud.

4 Úmluva versus Listina základních práv EU

System ochrany lidských práv v Evropě je založen na dvou základních dokumentech, kterými je Evropská úmluva v rámci systému RE a Listina základních práv EU v rámci EU. Koexistence těchto dokumentů nahrává otázce, jakým způsobem bude upraveno jejich působení po přistoupení EU k Evropské úmluvě.

4.1 Spojitost Listiny základních práv EU a Úmluvy

Listina základních práv EU je novější dokument a výsledek vývoje ochrany lidských práv v EU. Evropská úmluva se stala za dobu své existence vysoce respektovaným souborem lidských práv v oblasti ochrany lidských práv a je tedy více než zřejmé, že jakákoli nová snaha vytvořit jiný dokument stejné povahy musí inklinovat k inspiraci z již uznávané verze. První zmínku o Evropské úmluvě a o judikatuře Štrasburského soudu v Listině základních práv EU můžeme již nalézt v Preambuli.¹⁰³ Vzhledem k tomu, že členské státy EU jsou Úmluvou vázány, stejně tak jako již právě závaznou Listinou, musel být jejich vztah v nově vzniklém dokumentu jasně vymezen. Toto vyjasnění nabízí článek čl. 52 odst. 3, který zakotvil princip stejné nebo širší ochrany lidským právům, kterou poskytuje Evropská úmluva. Úmluva se tedy stala jakýmsi minimálním standardem ochrany. Tento článek si vzal za úkol začlenění práv obsažených v Evropské úmluvě a v jejích protokolech do Listiny a bude aplikován u těch práv, která jsou obsažena v obou dokumentech. Z logiky věci pod tento článek spadají práva totožná, která žádné velké komplikace nepřinášejí. Z tohoto důvodu se uchýlím k vymezení pouze pár příkládaných práv daného typu. K totožným právům se tedy řadí právo na život (čl. 2 Listiny), zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení či trestání (čl. 4 Listiny) nebo právo na svobodu či bezpečnost (čl. 6 Listiny). Tato práva budou podléhat výkladu v celém rozsahu ustanovení zahrnutých v Evropské úmluvě.

Lehce komplikovanější oblastí jsou práva formulovaná v obou dokumentech rozdílně. Příkladem je svoboda shromažďování a sdružování (čl. 12 odst. 1 Listiny) či právo uzavřít manželství a založit rodinu (čl. 9 Listiny).¹⁰⁴

¹⁰³ Listina základních práv EU

¹⁰⁴ ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě: srovnání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Listiny základních práv EU*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009, s. 107-108.

Článek 9 Listiny obsahuje: „Právo uzavřít manželství a založit rodinu je zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon těchto práv.“¹⁰⁵

Článek 12 Úmluvy říká: „Muži a ženy způsobilí věkem k uzavření manželství mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“¹⁰⁶

Tato kategorie práv bude spadat pod působnost článku 52 odst. 3 vyznačující se stejným významem, avšak jiným rozsahem.

Listina základních práv a svobod EU však zahrnuje do svého výčtu i určitá práva, která nenalezneme v Evropské úmluvě zakotvena, avšak vymezila je judikatura Štrasburského soudu. Opět příkladně uvedu ochranu osobních údajů (čl. 8 Listiny), svoboda umění a věd (čl. 13 Listiny) či svoboda podnikání (čl. 16 Listiny). Na tento případ se použije výkladové pravidlo vytyčené v Preambuli vymezující štrasburskou judikaturu jako jeden zdroj, z něhož vyplývají práva zakotvená v Listině. V předchozí větě uvedené vyplývá z přístupu Konventu, který nedospěl k názoru, že by se na tento druh práv měl aplikovat předmětný článek. Přesto však Preambule na tento případ určitým způsobem odpovídá.

Dále nelze opomenout zmínit článek 21, odst. 1 Listiny upravující ochranu před diskriminací. Tento článek odpovídá článku 14 Evropské úmluvy s tím rozdílem, že zakotvuje univerzální zákaz diskriminace oproti článku Úmluvy.¹⁰⁷

Přesný výčet článků spadajících pod působnost článku 52 odst. 3 nelze nalézt v samotné Listině, avšak byly vymezeny odborníky Konventu EU v textu zabývajícím se vysvětlením obsahu konečného textu Listiny. Daný výčet obsahuje čísla článků Listiny korespondující k článkům Úmluvy v případě totožných práv významově a rozsahově, ale i v případě druhé kategorie.¹⁰⁸

Další zmínku přímo o Evropské úmluvě lze nalézt v článku 53 Listiny upravující rozsah ochrany v tom smyslu, že žádné ustanovení Charty nesmí vést k interpretaci, která povede k omezení či poškození lidských práv a základních svobod chráněných Úmluvou. Tento článek je označován jako stand-still clause.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Listina základních práv EU, čl. 9

¹⁰⁶ Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod. Hlava I, článek 12 ve znění protokolů č. 11 a 14

¹⁰⁷ ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě...*, s. 108-109.

¹⁰⁸ CONVENT 49, *Text of the explanations relating to the complete text of the Charter as set out in CHARTE 4487/00 CONVENT 50* [online]. Europarl.europa.eu, 11. říjen 2000 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/04473_en.pdf>.

¹⁰⁹ ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě...*, s. 110.

4.2 Vztah mechanismu Úmluvy a Listiny základních práv EU po přistoupení EU

Lze konstatovat, že vztah lidskoprávních dokumentů RE a EU je tedy vymezen předmětným článkem 52 odst. 3 Listiny základních práv EU. Tvůrci Charty EU, jako novějšího soupisu lidských práv, se nutně musely vypořádat s vymezením vztahu k Evropské úmluvě, a tím zaručit právní jistotu na území EU v oblasti ochrany lidských práv. Je potřeba zdůraznit, že přesto, že došlo k velké inspiraci z Úmluvy, tyto dokumenty nejsou v mnohém stejné už z důvodu, že každý dokument vznikl v jiném období, i přesto, že Úmluva je neustále novelizována. Listina, jako novější soubor lidských práv, inklinovala ke snaze modernizovat a zjednodušit ustanovení v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod.¹¹⁰ Už jenom systém členění lidských práv je rozdílný. Listina základních práv EU obsahuje preambuli a 7 kapitol pojímajících 54 článků.¹¹¹ Evropská úmluva se člení na Hlavy I., II, III. a v aktuálním znění má 59 článků ve znění protokolů č. 11 a 14. K Evropské úmluvě je také připojen tzv. Dodatkový protokol a protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13, které dokazují, že propracovaná soustava lidských práv a základních svobod Úmluvy není neměnná.¹¹² Obecně je známo, že se Listina snaží o co nejširší záběr vyústěný v úpravě hospodářských, sociálních a kulturních práv spolu s občanskými a politickými právy. Přestože výše zmíněné by mohlo vést k názoru, že Listina je dokumentem více adaptovaným k dnešní době, kritice nebyla ušetřena. Zmíněné kritické hodnocení upozorňuje na nesnadnost orientace pro adresáty, nejasnost určitých ustanovení a obecně zkomplikování již zaběhnutého a zavedeného systému ochrany lidských práv v Evropě.

Přestože formálně oba tyto lidsko-právními dokumenty formulují svůj vztah navzájem svými specifickými ustanoveními, prakticky tento vztah ovlivňují soudní orgány, které provádějí jejich aplikaci. V tomto případě je zřejmé, že opět zmiňují ESD aplikující Listinu a ESLP uplatňující Evropskou úmluvu.¹¹³ Tento vztah by měl platit v nadneseném slova smyslu i o vztahu těchto dvou dokumentů. Přesto ve jménu sjednocení úpravy, zpřehlednění a

¹¹⁰ ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě...*, s.109.

¹¹¹ Listina základních práv EU

¹¹² Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a č. 14

¹¹³ ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě...*, s.109-111.

zjednodušení systému ochrany lidských práv v Evropě, se skloňovala potřeba vyřešit tento vztah a jednou pro vždy přistoupením EU k Evropské úmluvě tento vztah jasně pojmenovat.

Nabízí se tedy otázka, co se stane se vztahem Evropské úmluvy a Listiny základních práv EU po přistoupení EU k Evropské úmluvě. Jaký osud čeká na právně závaznou Listinu základních práv EU? Souhlasím a přikláním se na základně výše uvedeného k tomu, že vztah mechanismu Evropské úmluvy a Listiny vykreeuje opět relace Štrasburského soudu a ESD po přistoupení. Samotný Návrh smlouvy o přistoupení EU k Úmluvě neobsahuje zmínku vztahu či odlišnou úpravu mechanismu Listiny základních práv a Evropské Úmluvy po přistoupení EU k Evropské úmluvě. Lze zauvažovat, zdali je vůbec nutné nějakým novým způsobem vztah vymezovat. Úmluva již nyní ve svém článku 53 upravuje ochranu uznaných lidských práv. Jinými slovy řečeno, výklad obsahu Evropské úmluvy nemůže zapříčinit výklad, který by směřoval k omezení či rušení základních práv a lidských svobod, které jsou uznány zákony smluvních stran či mezinárodními smlouvami.¹¹⁴ Článek 53 Evropské úmluvy nedozná žádné úpravy přistoupením EU k Evropské úmluvě, a tudíž vztah k Listině základních práv z pohledu Evropské úmluvy zůstane stejný i po přistoupení. Z pohledu Listiny a na základě výše zmíněného, přistoupení EU k Úmluvě nepřinese ani rozšíření souboru základních práv Evropské unie. Nestane se tak z důvodů, které jsem vymezila výše, jelikož už již před přistoupením vytváří základ Listiny práva zaručená Úmluvou a katalog lidských práv Evropské unie je potvrzuje.

Přistoupení EU k Evropské unie bude mít hlavně symbolický význam v zastřešení mechanismů ochrany lidských práv v Evropě a k zesílení soudní ochrany práv na území skrze rozšíření chapadel Štrasburského soudu i na akty EU, která za ně bude přímo odpovědná.¹¹⁵

¹¹⁴ Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, Hlava III., článek 53 ve znění protokolů č. 11 a 14

¹¹⁵ Ministerstvo zahraničních věcí. *Přístup Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod* [online], Mzv.cz, 12. dubna 2011 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/pristup_evropske_unie_k_umluve_o_ochrane.html>.

5 Příprava přistoupení EU k Úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod

V poslední kapitole bych pro úplnost uvedla pár slov, jakým způsobem postupovala příprava přistoupení EU k Evropské úmluvě včetně zmínění legislativních prací na Návrhu dohody a samotný Návrh dohody. V závěru práce vytyčím jednu problémovou oblast přistoupení.

5.1 Cesta k Návrhu dohody o přistoupení

Prvním krokem k započetí práce na Návrhu dohody o přistoupení bylo ustanovení reprezentantů obou stran, kteří se touto záležitostí budou zabývat. Tak se stalo v květnu 2010. Na straně RE, Výbor ministrů svěřil tento úkol do rukou Stálého výboru pro lidská práva Rady Evropy (CDDH). V případě EU se tohoto poslání ujmula Evropská komise. Termín pro vypracování právního nástroje přistoupení EU k Evropské úmluvě byl stanoven do 30. června 2011. CDDH se rozhodl na svém 70. setkání v červnu 2011 uložit tento úkol do rukou uměle vytvořené skupiny 14 zástupců reprezentujících sedm EU a sedm států mimo EU (CDDH-UE). Dne 14. září 2011 byl Návrh právních nástrojů přistoupení odevzdán Výboru ministrů RE, přesto však v červnu 2012 opět Výbor ministrů požádal CDDH pokračovat ve vyjednávání s EU za účelem ukončení veškerých jednání, dořešení sporných bodů a představení konečného návrhu. Pro tento záměr byla ustanovena nová skupina tzv. „47+1“. Tato pracovní skupina vykonala pět zasedání s Evropskou komisí a na posledním setkání na začátku dubna 2013 došlo k ukončení jednání a k vzájemné shodě na konečné podobě právních nástrojů nutných pro krok přistoupení EU k Evropské úmluvě.

Zmíněný soubor právních nástrojů potřebných pro přistoupení EU k Evropské unii nezahrnuje pouze revidovaný Návrh dohody o přistoupení EU k Evropské úmluvě, který rozeberu v další kapitole. Mimo tento Návrh celkový katalog právních instrumentů zahrnuje návrh deklarace EU o přistoupení, návrhnutí změn jednacího řádu Výboru ministrů, které upravují dohled nad výkonem rozsudků a podmínky smírného urovnání v případě, kdy stranou je EU. K dalším částem souboru právních nástrojů se řadí návrh memoranda o

porozumění a dle mého názoru jeden z nejdůležitějších oddílů je návrh důvodové zprávy k Návrhu dohody o přistoupení.¹¹⁶

5.2 Návrh dohody o přistoupení EU k Úmluvě

Návrh dohody o přistoupení je svojí povahou vícestranná mezinárodní smlouva a po vstupu v platnost Smlouva o přistoupení doplní Úmluvu, stane se integrální částí Úmluvy a EU se stane vysokou smluvní stranou Úmluvy. Další právní instrumenty nejsou vyžadovány. Tato aktuální verze návrhu obsahuje Preambuli a celkově čítá 12 článků.¹¹⁷ Zmíněná preambule uznává EU jako entitu chránící lidská práva a základní svobody a považuje její přistoupení k EU jako prvek zesílení ochrany lidských práv v Evropě. V předchozí větě zmíněné rozvíjí nutností podrobit akty, opatření a opomenutí EU vnější kontrole Štrasburského soudu. Vzhledem k tomu, že EU není státním útvarem, Preambule připouští určité úpravy mechanismu Úmluvy pro tento nestátní subjekt, přesto však obecně kontrolní mechanismus Úmluvy je nadále zachován a bude uplatňován i na EU. Výše zmíněné je podtržené článkem 59 odst. 2, který umožnil kroky k vytvoření Návrhu dohody přistoupení EU k Úmluvě.¹¹⁸

Vzhledem k tomu, že jsem se v mnohém jednotlivými články Návrhu dohody zabývala v jednotlivých kapitolách, zde je pouze stručně vymeším.

Článek 1 Návrhu se zabývá rozsahem přistoupení EU a dodatky k článku 59 Úmluvy. Nalezneme zde mimo jiné přesnou navrhovanou podobu upraveného odst. 2 zmíněného článku.

Článek 2 nese označení Výhrady k Úmluvě a jejím protokolům. Předmětným ustanovením v tomto případě je článek 57 Úmluvy, který doposud umožňuje učinit zmíněnou výhradu pouze státům. Potřeba přistoupit k technické úpravě a vymežit tuto možnost i EU je více než na místě. Evropská unie se po přistoupení stane vysokou smluvní stranou stejně jako ostatní státy na rovném základě, a proto i ona má právo učinit výhrady dle článku 57 Úmluvy na základě.

¹¹⁶ Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2. Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

¹¹⁷ Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2: Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

¹¹⁸ Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2: *Draft revised agreement...*, Preamble

Článek 3 upravuje podrobně rozebraný mechanismus spoluobžalovaných v kapitole 4. 4., který reaguje na specifický vztah EU a jejích členských států, které jsou rovněž vysokými smluvními stranami Úmluvy, a na řádně rozdělení odpovědnosti.

Článek 4 řeší mezistátní stížnosti podané podle čl. 33 Úmluvy. Přistoupením EU k Evropské úmluvě se samozřejmě totéž vztahuje i na EU a podle toho musí dojít k žádané úpravě čl. 29 odst. 2 a čl. 33 zabývající se touto problematikou.

Článek 5 má za svůj cíl výklad čl. 35 a 55 Úmluvy. V podstatě tento článek objasňuje, že ESD není pokládán jako mezinárodní vyšetřovací nebo smírní instance dle čl. 35 odst. 2 Úmluvy. Článek 55 Úmluvy se zabývá zřeknutím se jiného způsobu urovnání sporů, a právě řízení před ESD pod tzv. „jiný způsob urovnání“ nespadá.

Článek 6 se vymezuje volbu soudců Štrasburského soudu a zapojení EU do volby.

Článek 7 vyjasňuje otázku účasti EU ve Výboru ministrů, kterou jsem rozebírala v kapitole 4.2.2.

Článek 8 upravuje finanční stránku problematiky, tedy účast EU na výdajích spojených s kontrolním systémem Úmluvy.

Článek 9 se zabývá vztahem k dalším smlouvám, jejichž určitá vymezená ustanovení musí EU respektovat. V tomto článku nalezneme výčet smluv a ustanovení, u kterých bude s EU zacházeno, jako kdyby byla smluvní stranou.

Článek 10 se zabývá podpisem a vstupem dohody o přistoupení EU k Úmluvě v platnost.

Článek 11 upravuje oblast výhrad, ke kterým se však na základě dohody nepřistoupilo, a tudíž žádné výhrady nemohou být vykonány k ustanovením přístupové smlouvy.

Konečně článek 12 pak obsahuje oblast oznámení předmětné smlouvy.¹¹⁹

Předtím než tento návrh dohody vstoupí v platnost, čeká ho ještě dlouhá cesta plná překážek. Základním krokem je podpis 47 smluvních stran Evropské úmluvy zahrnujících i členské státy EU. Dalším krokem, který může vykonat EU, je možnost učinění výhrad k Evropské úmluvě ze strany EU. Důvodem k výhradě může být určité ustanovení Úmluvy, které by nebylo v souladu s ustanovením evropského práva platného v den podepsání dohody o přistoupení EU k Úmluvě. Je zřejmá potřeba rozlišit ratifikace členských států EU, které se

¹¹⁹ Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2: *Draft revised agreement on the accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms* Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

řídí dle článku 218 SFEU a ratifikace jako smluvní strany Evropské úmluvy.¹²⁰ V případě EU Rada EU bude muset vyslovit jednomyslný souhlas pro konečnou smlouvu pro obdržení souhlasu Evropského parlamentu. Souhlas Rady EU potom bude muset být schválen každým členským státem EU v souladu s jejími ústavními pravidly.¹²¹ Návrh dohody bude muset být také schválen 47 smluvními stranami Evropské úmluvy dle jejich národních ústavních pravidel.

Dle mého názoru lze tento Návrh dohody o přistoupení EU k Úmluvě považovat za finální. Je sice pravdou, že k ratifikaci ještě nedošlo, avšak základní mechanismy, které prošly dlouhou cestu, aby byly nastaveny náležitým způsobem vyhovujícím obou stranám, považují na konečné.

5.3 Otázka finančního příspěvku EU

Obecně finanční otázka jakékoli věci je ožehavé téma a ani při vyjednávání přistoupení EU k Evropské úmluvě v oblasti finančního příspěvku tomu nebylo jinak. Kromě procedurálních věcí přistoupení se začala probírat i otázka zapojení EU, jako budoucí nové vysoké smluvní strany, do financování rozpočtu RE.

Veškeré výdaje systému Evropské úmluvy jsou placeny z běžného rozpočtu RE.¹²² Článek 50 Úmluvy nakonec také uvádí, že výdaje na aktivity Štrasburského soudu jsou záležitostí RE.¹²³ Je potřeba zdůraznit, že systém financování v této otázce není vázán na počet případů u Štrasburského soudu týkajících se příslušné vysoké smluvní strany a jejího příspěvku. Každá vysoká smluvní strana platí takovou částku, která je založena na specifickém systému výpočtu ustanoveného v rezoluci Výboru Ministrů z listopadu 1994.¹²⁴ Přestože EU se přistoupením k Úmluvě nestane stranou RE, není pochyb, že by se určitým způsobem měla účastnit na nákladech spojených s fungováním mechanismu Evropské úmluvy.¹²⁵

¹²⁰ GROUSSOT, Xavier a kol. *EU Accession to the European Convention ...*, Dostupné na < <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-218-en.pdf>>.

¹²¹ Smlouva o fungování Evropské unie, Úřední věstník C 115/47, 9. května 2008, článek 218

¹²² JACQUE, Jean Paul, *The accession of EU to the European Convention on Human rights...*, p. 1010

¹²³ Evropská úmluva, čl. 50

¹²⁴ Rezoluce Výboru Ministrů Res (94)31 z 4. listopadu 1994 Dostupné na <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=534646&SecMode=1&DocId=515094&Usage=2>>.

¹²⁵ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report...*, bod 93

EU si při vyjednávání byla plně vědoma nutnosti participace na rozpočtu mechanismu Evropské úmluvy. Zároveň však bylo zřejmé, že jako nečlen RE se bude chtít podílet jen na nákladech Evropské úmluvy a nikoliv na všech aktivitách RE, který daný rozpočet pokrývá. Jako schůdné řešení se nabízelo oddělení rozpočtu mechanismu Evropské úmluvy od rozpočtu RE nebo jednoduše naleznout takový systém financování, aby byl spravedlivý pro obě strany.¹²⁶

Jak jsem již výše zmínila, vyjednávání o povinném příspěvku EU na výdaje spojené se systémem Evropské úmluvy vyústilo ke konečnému rozhodnutí, které je zakotveno v čl. 8 Dohody o přistoupení EU k Úmluvě z dubna 2013. EU bude tedy platit každý rok vedle příspěvků učiněných zbylými vysokými smluvními stranami. Výše příspěvku bude 34 % nejvyššího příspěvku jakéhokoli vysoké smluvní strany dle předchozího roku. Zmíněné výdaje spojené s fungováním mechanismu Evropské úmluvy obsahují celkové výdaje Štrasburského soudu, výdaje na dohled výkonů rozsudku Soudu a příspěvek na fungování Výboru ministrů, Parlamentního shromáždění a Generálního sekretariátu.¹²⁷

¹²⁶ ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě...,s. 879.

¹²⁷ Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Draft revised agreement...*,článek 8

Závěr

Lze konstatovat, že v současné době v Evropě existuje dvojí systém ochrany lidských práv. Prvním mechanismem ochrany lidských práv je systém Rady Evropy a jeho Evropská úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod včele s Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku. Tento mechanismus čítá 47 vysokých smluvních stran, kterými jsou státní útvary. Vedle této soustavy ochrany lidských práv a základních svobod funguje i mechanismus ochrany lidských práv vybudovaný v Evropské unii a pro Evropskou unii. Zatímco Rada Evropy je lidskoprávní organizací, Společenství/Evropská unie nevznikla s cílem být lidskoprávní organizací, přesto však v průběhu svého vývoje vytvořila vlastní systém ochrany lidských práv spolu s vlastním katalogem lidských práv. Charta základních práv, jak je též někdy nazývána Listina základních práv, je v podstatě první ucelený katalog lidských práv Evropské unie, který nabyl takového významu, že se díky Lisabonské smlouvě stal právě závazným dokumentem. Dodržování ochrany lidských práv leží na bedrech Soudního dvora Evropské unie v Lucemburku. Na první pohled by se tak mohlo zdát, že existují dva rozdílné mechanismy ochrany lidských práv, přesto se zde nachází několik pojítek, které z nich podle některých přístupů tvoří konkurenční systémy anebo mechanismy vyznačující se komplementaritou. Jedním z takových pojítek budou bezesporu členské státy Evropské unie, které jsou zároveň vysokými smluvními stranami Rady Evropy.

Přes vybudování vlastního systému ochrany lidských práv v EU, neutuchala otázka lidskoprávního deficitu ve Společenství/Evropské unii. Mezi nejzásadnější okolnosti spatřující onen lidskoprávní deficit je skutečnost, že v Evropské unii není dodržování lidských práv a základních svobod kontrolováno nezávislým vnějším orgánem. Neúčastí Evropské unie na mechanismu Evropské úmluvy nejvíce trápí jednotlivci, jelikož jim tato skutečnost znemožňuje podávat stížnosti proti aktům Evropské unie, které by mohly být v rozporu s Evropskou úmluvou a lidskými právy jí zaručenými. Akty Evropské unie se nacházejí mimo působnost Evropské úmluvy. Na zmíněné v přechozí větě navazuje i choulostivá situace členských států EU, kteří podléhají závazkům stanovující právo Evropské unie, avšak jsou i vysokými smluvními stranami Evropské úmluvy, tudíž musejí plnit povinnosti plynoucí z jejich účasti v Radě Evropy a mechanismu Evropské úmluvy. Příkladně může nastat situace, kdy bude podána stížnost jednotlivcem proti právnímu předpisu členského státu, kterým se však dostalo pouze povinnosti implementovat relevantní ustanovení práva EU.

Implementováním onoho ustanovení, které může být v rozporu s Evropskou úmluvou, však onen členský stát porušil závazky vycházející právě z účasti na systému Úmluvy jako vysoké smluvní strany. S touto problematikou úzce také souvisí otázka odpovědnosti, pokud bude stížnost oprávněná. Po přistoupení Evropské unie k Úmluvě se nabízí, aby na výše zmíněnou situaci nesla odpovědnost pouze Evropská unie, avšak je třeba mít na paměti fakt, že orgány Evropské unie jednají dle ustanovení zakládajících smluv přijatých členskými státy EU.

Jako jedno z možných řešení, které by tuto problematiku vyřešilo, bylo tedy navrhováno právě přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod. Přistoupení Evropské unie, dříve Evropských společenství, k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod se stalo záležitostí několika desítek let a bylo probíráno s různou intenzitou již více než čtvrt století. Dle mého názoru ona zmíněná intenzita debaty vygradovala v posledních letech při tvorbě návrhu dohody o přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě.

Tato diplomová práce si stanovila za cíl analyzovat hlavní právní problémy spojené s přistoupením Evropské unie k systému Úmluvy. Tyto problémy zejména pramení ze skutečnosti, že Evropská unie není státní útvar. V současné době jsou vysokými smluvními stranami Rady Evropy a mechanismu Evropské úmluvy pouze státy. Přistoupením entity sui generis k mechanismu Úmluvy, který je nastaven pro státy, je jasné, že je třeba vytvořit efektivní systém, který optimálně postihne specifickou povahu Evropské unie a zapojí ji do zmíněného mechanismu Úmluvy.

Tato diplomová práce analyzováním právních a technických otázek přístupu a možnostmi jejich řešení zároveň odpovídá na výzkumné otázky stanovené v úvodu. Návrh dohody o přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě přichází ve čl. 3 s tzv. mechanismem spoluobžalovaných, který je uzpůsoben specifické povaze Evropské unie. Tento systém bude začleněn do fungování Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, a tím zajistí efektivní dělbu pravomocí mezi Evropskou unií a Štrasburským soudem. Další záležitost, kterou zabezpečuje, je i správný výběr adresáta stížnosti. Ze zajištění výběru správného adresáta budou maximálně benefitovat jednotlivci, jelikož se tím vyhnou zamítnutí žádosti z důvodu určení špatného respondenta.

Mechanismus spoluobžalovaných byl vytvořen, aby postihl tři různé situace, podle toho vůči komu je stížnost namířena. V případě, kdy stížnost směřuje vůči členskému státu, se Evropská unie může stát spoluobžalovaným v tomto případě spolu s členským státem. Taková situace příkladně může nastat z důvodu implementace práva Evropské unie členským státem.

Stížnost však bude moci směřovat i vůči Evropské unii, pokud bude předmětem údajných porušení Úmluvy slučitelnost ustanovení primárního práva s Úmluvou. V takovém případě, se mohou členské státy dostat do pozice co-respondentů. Mechanismus spoluobžalovaných upravuje i možnost, kdy je stížnost namířená proti EU a jednomu či více členských států. Tato možnost umožňuje EU nebo členským státům za splnění určitých kritérií změnit status respondenta na co-respondenta. Pokud by se tak nestalo, mechanismus spoluobžalovaných by nebyl spuštěn.

Souhlasím s názory, že mechanismus spoluobžalovaných byl úspěšně vykonstruován, aby maximálně chránil autonomii práva EU, na kterou byl kladen velký důraz. Ochrana autonomie práva bude nejvíce patrná v odsuzujícím rozsudku Štrasburského soudu, který příkladně nebude rozhodovat o platnosti aktu či ustanovení vysoké smluvní strany, ve kterém byl nalezen rozpor s Úmluvou. Evropský soud pro lidská práva dále nebude rozhodovat o rozdělení zodpovědnosti mezi Evropskou unií a členskými státy a v případném odsuzujícím rozsudku ponechá otevřené, zdali pojmenované porušení Úmluvy pramení z aktu institucí Evropské unie či ze způsobu, jakým to bylo implementováno členským státem. Vzhledem k tomu, že mechanismus spoluobžalovaných ještě nefunguje v praxi, je těžké jej hodnotit, avšak přikláním se k názorům, že jeho slabou stránkou může být, že potencionální co-respondent není nucen se zapojit. Jedná se o záležitost založenou na dobrovolnosti, což se může zdát jako nepochopitelné vzhledem k charakteru EU.

S uvedeným systémem úzce souvisí i požadavek Soudního dvora vyjádřit se před projednáváním stížnosti u ESLP, který byl zabudován do mechanismu spoluobžalovaných. V případě, kdy bude Evropská unie v pozici co-respondenta, by nezaručovalo Soudnímu dvoru jeho předchozí zapojení s ohledem na problematiku vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků. Rozhodnout o platnosti ustanovení EU nebo interpretace primárního práva je koneckonců pravomocí Soudního dvora EU a toto zapojení považuji za oprávněné. Soudní dvůr Evropské unie se může vyjádřit k danému stavu a napravit jej ještě před jednáním Štrasburského soudu. Jasné vymezení vztahu mezi Lucemburským s Štrasburským soudem vidím za klíčové pro celkové harmonické fungování mechanismu Úmluvy po přistoupení Evropské unie.

Přestože by se mohlo zdát, že mechanismem spoluobžalovaných s důrazem na velké množství požadavků ze strany Evropské unie při vyjednávání, bude mít Evropská unie nestandardní zacházení v porovnání s ostatními vysokými smluvními stranami. V souvislosti s touto otázkou bych použila slova z Důvodové zprávy k Návrhu dohody, která říká: „ *co-*

respondent mechanismus není procedurální privilegium pro Evropskou unii a její členské státy, nýbrž způsob jak se vyhnout mezerám v participaci, odpovědnosti a vynutitelnosti v systému Úmluvy.“

Velkou oblast vyjednávání zabraly i institucionální otázky zapojení Evropské unie u Štrasburského soudu, ale i v orgánech Rady Evropy. Horkými tématy se stala volba soudce za Evropskou unii a zastoupení EU ve Výboru ministrů. Při analyzování těchto otázek bych jako společného jmenovatele tohoto problému zdůraznila politické obavy nad potencionální silou Evropské unie, která by příkladně ve Výboru ministrů oplývala 29 hlavy ze 48 možných hlasů. Tento názor shledávám za odůvodněný, vzhledem k pravomocím, které Výbor ministrů vykonává. Tyto obavy umocňuje i článek 4 odst. 3 Smlouvy o EU, který obsahuje závazek Evropské unie a členských států jednat koordinovaným způsobem. I v tomto případě je specifická Evropské unie umocněna specifickým hlasovacím systémem zakotveným v Návrhu dohody o přistoupení. Přestože stojím za názorem, že se onen specifický charakter Unie musí promítnout do fungování systému Úmluvy, shledávám za správné v případě pozice soudce a vzhledem k významnosti tohoto postu, že nebude na soudce za Unii uplatňován nějaký zvláštní režim.

V den, kdy spatřil světlo světa Návrh dohody přistoupení z dubna 2013, se otázka přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě posunula zásadním krokem vpřed. Tento zlomový posun by mohl být chápán tak, že přistoupení Evropské unie je již v dohlednu. Je nutné si však uvědomit, že předtím než předmětný Návrh vstoupí v platnost, jej čeká ještě dlouhá cesta procesů ratifikací členských států Unie a vysokých smluvních stran Úmluvy. Tento Návrh dohody o přistoupení shledávám finálním, i přesto, že ratifikace ještě zahájeny nebyly. Pevně věřím, že základní mechanismy obsažené v Návrhu, které prošly dlouhou cestu za účelem nastavení náležitým způsobem vyhovujícím obou stranám, budou konečné.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

BOBEK, Michal a kol. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011. 606 s.

ČERNÁ, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě: srovnání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Listiny základních práv EU*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 161 s.

FRANCOVÁ, Jana. *Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor informování o evropských záležitostech, 2009. 539 s.

SYLLOVA, Jindřiška a kol. *Ústava pro Evropu. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005. 730 s.

ŠIKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství Linde Praha, 2008. 255 s.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo, Ústavní základy EU*. Praha: Linde Praha a.s., 2007. 310 s.

Odborné články

ARNOLD, Rainer. Budoucnost Evropské unie. Zpráva z Laekenu. *Evropské právo: přehled právního a politického vývoje a judikatury*, 2002, roč. 6, č. 2, s. 11-14.

BOBEK, Michal. Evropský soud pro lidská práva: Ochrana základních práv v komunitárním právu je srovnatelná s ochranou poskytovanou systémem Evropské úmluvy. *Soudní rozhledy*, 2006, roč. 12, č. 1, s. 36-40.

GRAGL, Paul. A giant leap for european human rights? The Final Agreement on the European Union's Accession to the European Convention on Human Rights. *Common Market Law review*, vol. 51, issue 1, p. 13-58.

JACQUE, Jean Paul, The accession of EU to the European Convention on Human rights an fundamental freedoms, *Common Market Law Review*, 2011, vol. 48, issue 4, p. 995-1023

LANDENBURGER, Clemens. The protection of fundamental rights post-Lisbon: The interaction between the EU Charter of Fundamental Rights, the European Convention on Human rights and National constitutions. *Institutional Report*, 2012, XXV FIDE Congress, p. 1-54.

LOCK, Tobias. End of an epic? The draft agreement on the EU's accession to the ECHR. *Yearbook of the European Law*, 2012, vol. 31, issue 1, p. 162-197.

O'MEARA, Noreen. A more secure Europe of rights? The Court of Human rights, the Court of Justice of EU and EU Accession to the ECHR. *German Law Journal*, 2011, vol. 12, issue 10, p. 1814-182

REISS, Jennifer. Protocol No. 14 ECHR and Russian Non-Ratification: The Current State of Affairs. *Harvard Human rights journal*, 2009, vol. 22, issue 2, p. 293-317.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Modifikace kontrolního mechanismu Úmluvy lidských na základě 14. protokolu: dokonalosti příliš vzdálená reforma. *Jurisprudence*, 2008, roč. 17, číslo 3, s. 36-41.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Posudek č. 2/94 Evropského soudního dvora ze dne 28. 3. 1996 O přistoupení Společenství k Úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod. *Evropské právo*, 2002, roč. 6, č. 8, s. 14-16.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. Problematika možného přistoupení Evropského společenství k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve světle aktuálního vývoje. *Právník*, 2003, roč. 142, č. 1, s. 41-54.

ZBÍRAL, Robert. Jednání o přistoupení Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod: právní kvadratura kruhu? *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 24, s. 876-882.

Judikatura Soudního dvora

Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. prosince 1970, *Internationale Handelsgesellschaft mbH proti Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, SbSD 11/70

Posudek Soudního dvora č. 2/94 ze dne 28. března 1996 o „Přistoupení Společenství k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod“ SbSD 1996, I-1759-1790.

Rozsudky ESLP

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. června 2005, č. 45036/98 ve věci *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irsko*.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. února 1999, č. 24833/94 ve věci *Matthews v. Spojené království*.

Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 15. listopadu 1996, č. 17862/91 *Cantoni v. Francie*.

Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 9. února 1990, č. 13258/87 *M. & Co. v. Německo*.

Právní předpisy a jiné dokumenty

Evropská úmluva o ochraně základních práv a svobod ve znění Protokolů č. 11 a č. 14

Memorandum on the Accession of the European Communities to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms of 4 April 1979, *Bulletin of European Communities*, Supplement, 2/79

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. Úřední věstník C 83, 30. března 2010.

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství. Úřední věstník C 321, 29. prosince 2006

Listina základních práv EU

Ministerstvo zahraničních věcí ČR, *Deklarace o budoucnost Evropské unie přijatá na zasedání Evropské rady, konané ve dnech 14. a 15. prosince 2001 v Laekenu*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2002, s. 1-8.

Protokol č. 8 k čl. 6 odst. 2 SEU o přistoupení Unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, připojený k Lisabonské smlouvě

Smlouva o fungování Evropské unie, Úřední věstník C 115/47, 9. května 2008.

Vysvětlení k Listině základních práv ze dne 14. prosince 2007. Úřední věstník C 303/02, 14. prosince 2007.

Závěrečný akt konference zástupců vlád členských států svolané do Bruselu dne 23. července 2007. Úřední věstník C 306/231, 23. červenec 2007, Prohlášení k ustanovením smluv.

Internetové zdroje

CONVENT 49, *Text of the explanations relating to the complete text of the Charter as set out in CHARTE 4487/00 CONVENT 50* [online]. Europarl.europa.eu, 11. říjen 2000 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/04473_en.pdf>.

Diskuzní dokument Soudního dvora Evropské unie o některých aspektech přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod [online]. Curia.cz, 5. května 2010 [cit. 7. července 2014]. Dostupné na http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_cs_2010-05-21_08-58-25_808.pdf. >.

Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2. Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

Final report to the CDDH 47+1(2013)008 rev2: *Explanatory report to the Agreement on the accession of the EU to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms*, bod 66,67,68 Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

Final report to the CDDH 47+1(2013)008rev2: *Draft revised agreement on the accession of the European Union to the Convention for the Protection of Human rights and Fundamental freedoms* Dostupné na <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1\(2013\)008rev2_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Meeting_reports/47_1(2013)008rev2_EN.pdf)>.

GROUSSOT, Xavier a kol. *EU Accession to the European Convention on Human rights: a Legal assesment of the Draft Accession Agreement of 14th October 2011* [online]. Robert-schuman.eu, 7. listopadu 2011 [cit. 31. Května 2014]. Dostupné na <<http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-218-en.pdf>>.

Ministerstvo zahraničních věcí. *Přístup Evropské unie k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod* [online], Mzv.cz, 12. dubna 2011 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/pristup_evropske_unie_k_umluve_o_ochrane.html>.

Parlamentní shromáždění. *Rezoluce 745 (1981) o přistoupení Evropských společenství k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod* [online]. Assembly.coe.int, 29. ledna 1981 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta81/eres745.htm>>.

Parlamentní shromáždění. *Doporučení 1017 (1985) o budoucnosti evropské spolupráce* [online]. Assembly.coe.int, 27. září 1985 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta85/erec1017.htm>>.

Parlamentní shromáždění. *Rezoluce 1068 (1995) o přistoupení Společenství k Evropské úmluvě na ochranu lidských práv* [online]. Assembly.coe.int, 27. září 1995 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta95/eres1068.htm>>.

Výbor Ministrů. *Rezoluce Výboru Ministrů Res (94)31 z 4. listopadu 1994* [online]. Wcd.coe.int, 4. listopadu 1994 [cit. 1. srpna 2014]. Dostupné na <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=534646&SecMode=1&DocId=515094&Usage=2>>

Steering Committee for human rights (CDDH), *Study of technical and legal issues of a possible EC/EU accession to the European convention on Human rights*, DG-II (2002)006 of 28 June 2002, Dostupné na <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/accession/Working_documents/Study_accession_UE_2002_en.pdf>-

PIKNA, Bohumil. *Ochrana základních práv v Evropské unii* [online]. Polac.cz, 2005 [cit. 27. dubna 2014]. Dostupné na <http://www.polac.cz/eu/ozp_sys.html>.

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. Května 2010 o institucionálních aspektech přístupu EU k Úmluvě. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2010-0144+0+DOC+XML+V0//CS>>.